

تاریخچه

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

دوره اول

در سال ۱۳۱۳ فکر تأسیس مرکزی که جامع همه یا اغلب مدارس عالیه باشد بمرحله عمل درآمد و در هشتم خرداد همان سال قانون تأسیس «دانشگاه» از تصویب مجلس شورای ملی گذشت. چون بموجب ماده دوم آن قانون شش شعبه:

۱- علوم معقول و منقول (الهیات و معارف اسلامی)

۲- علوم طبیعی و ریاضی

۳- ادبیات و فلسفه و علوم تربیتی

۴- طب و فروع آن

۵- حقوق و علوم سیاسی و اقتصادی

۶- فنی

که هر یک دانشکده نامیده می شد برای دانشگاه در نظر گرفته شده بود لهذا در تاریخ یکشنبه ۲۷ خرداد ماه ۱۳۱۳ جهت برگزاری مراسم افتتاح دانشکده معقول و منقول (الهیات و معارف اسلامی) از طرف وزارت معارف دعوتی بعمل آمد که در آن مرحوم فروغی رئیس الوزراء و جناب آقای حکمت کفیل وزارت معارف و عده ای از آقایان وزراء و نمایندگان وقت مجلس شورای ملی و جمعی از آقایان علماء و دانشمندان حضور داشتند.

در این مراسم پس از نطق افتتاحیه اولین رئیس دانشکده مرحوم حاج سید نصرالله تقوی، جناب آقای علی اصغر حکمت کفیل وزارت معارف خطابه ذیل را که عیناً از شماره سوم مجله تعلیم و تربیت سال ۱۳۱۳ نقل می‌شود ایراد نمودند:

«در این موقع که در اثر بذل توجه ذات اقدس ملوکانه ارواحنا فداه دانشگاه ایران تشکیل میشود دانشکده علوم معقول و منقول که بر طبق قانون اساسی دانشگاه یکی از شعب سته آن کاخ علم و دانش میباشد افتتاح میپذیرد.

این دانشکده که مهد علم و ادب گذشتگان و حافظ سیره اسلاف میباشد بطوریکه نام آن حاکی است ناشر علوم می خواهد بود که یادگار نیاکان ماست.

مردم ایران قرون متمادی با مجموعه‌ای از علوم و فنون عقلی و نقلی که وجود آن ثمر فعالیت دماغ و نتیجه اختراع مغز ایرانی است سروکار داشته‌اند ولی در عین حال از حاصل افکار نژادهای مختلف که در همسایگی این آب و خاک اقامت داشته‌اند تا حدی اقتباس نموده در طول مدت هزار سال ذوق لطیف و فکر سالم و قریحه سوزان ایرانی، در این زمینه کار کرده و این رشته از علوم را پرورش داده تا آنرا باقصی مدارج کمال رسانیده است. چراغ علم و دانش که بر فراز فلات ایران در آسیای مرکزی آفریخته شده و سالیان دراز از زوایای مدارسیکه در شهرهای ایران (ازطوس گرفته تا طیسفون و از بخارا تا شیراز) متفرق بود باطراف عالم پرتو می‌انداخت و امواج این اشعه دانش و معرفت از یکطرف تا ماوراء مغرب الاقصی و اندلس و از طرف دیگر تا حواشی دیوار چین را منور می‌ساخت و همانا شعله‌ای از این آتش تابناک بود که در قرون اخیر سواحل مدیترانه را روشن نمود.

پدران ما که قبل از اسلام دارای معارف وسیعی بودند بعد از طلوع کوکب اسلام نیز لوای دانش و معرفت را بر دوش گرفته و منادی فضائل و کمالاتی شدند که غایت ترقی بشریت و منتهای رتبه فضائل انسانی است. این لطافت و جوهر انسانی که از آن بعلم عقلیه و نقلیه تعبیر می‌نموده‌اند در مابین سطور و کتب و خلال

اوراق دفاتر خلفاً عن سلف ابناء بشر را بطریق رستگاری و نجات، هدایت و رهبری میکرد همواره منظوری بس شریف و عالی درجه را پیروی مینمود که عبارت باشد از تصفیه نفس و حصول رتبه کمال و صعود از حقیض عالم ماده که فناپذیر و متغیر است باوج عوالم قدس که باقی و مخلد و ابدالدهر ثابت و برقرار میباشد.

کسانیکه توفیق مطالعه آثار اساتید ایران را حاصل کرده‌اند میدانند که در سواد این کتب و اوراق آب حیاتی نهفته مخفی است که هر کس از آن سرچشمه سیراب شد حیات جاویدان یافت. بعبارة اخری علوم عقلی و نقلی بزرگان مانده تنها وسائل زندگانی اجتماعی را فراهم میساخت و کاردنیا را بنظام میآورد بلکه برخلاف علوم که از نتایج تمدن مادی است، حقایق ثابتة روحانی را برای طالب علم پاداش جهد او در سیر و سلوک قرار میداد. چنانکه در حدیث از معصوم روایت است که العلم بمنزلة الشجرة والعبادة بمنزلة ثمرة من ثمراتها فالشرف للشجرة وهي الاصل و لكن الانتفاع بثمرتها، فاذن لا بد لطالب العلم ان يكون له من كلال الامرین حظ ونصيب و سنائی قریب بهمین معنی فرموده است.

علم کز بهر باغ و راغ بود   همچو سر دزد را چراغ بود

علم دین از برای دین نباید   تو چنین کن که این چنین باید

همین غایت روحانی و مقصود معنوی بود که طلاب ما را همواره تشویق میکرد با فقر و فاقه و گرسنگی ساخته و انواع مشکلات و شدائد را تحمل نموده، دست از طلب شاهد مقصود برندارند و منافع فانی را فدای لذایذ باقی بنمایند. همین رویه محموده و این سیره حسنه که در این ملت جزء عادات قومی بشمار است به جائی رسید که حفظ آن از مقدسات محسوب گردید تا بحدی که برای بنای مدرسه و یاری باهل علم و نشر کتب و تأسیس کتابخانه انواع اجر اخروی و ثواب جاودانی قائل شدند و برای آسایش و رفاه اهل علم و دانشمندان سرمایه گزافی بنام (وقف) در اصقاع مملکت ذخیره نمودند.

این عادات شریفه جزء افتخارات قومی و ملی ما ایرانیان است که همیشه نگاه داشته ایم و ان شاء الله تعالی بعد از این نیز در این قوم و نژاد باقی و برقرار خواهد ماند. توسعه و ترقی ناگهانی علوم طبیعی و پیشرفت عظیم که از قرن هفدهم بعد در عالم صنعت در یک قسمت از کره ارض نصیب نوع بشر گردیده ملت ایران را بر خلاف نظر بعضی کوتاه بینان از حفظ این سنت اجدادی غافل ساخت و اگر چندی این مثنوی تأخیر شد اینک با شالده استوار و اساسی متین تجدید حیات مینماید و از اینجاست که بر حسب اراده مقدس ملوکانه ارواحنا فداه دانشکده علوم معقول و منقول بعون الله تعالی رسماً و قانوناً یکی از مؤسسات دانشگاه ایران قرار گرفته است.

وزارت معارف بحکم وظیفه در صدد برآمده است بقدر مقدور و تا حدی که وسائل و اسباب اجازه میدهد شتات این فنون و علوم شریفه را جمع آوری نماید و بموجب قانون دانشگاه خود را مکلف میداند که از بقایای دانشمندان و اساتید ادب و فقه و حکمت بقدر قوه استفاده نماید و وجود شریف خردمندان را که چون خزائن کمیاب در ویرانه های خمول و گمنامی آرمیده اند در دسترس طالبین دانش قرار دهد بهمین نظر نخست در تهران بتأسیس این دانشکده اقدام کرده و از خداوند توفیق می طلبد که شعب آنرا در سایر بلاد ایران دایر نماید.

وزارت معارف اینک طلاب این مدرسه را علی قدر مراتبهم بطبقات درسی منقسم نموده و در وقت حاضر سه دوره ادبیات، معقول و منقول دایر کرده است که در هذالسنه سال سوم تحصیلات بی پایان میرسد و امروز به بهترین طلاب که در امتحان اخیر توفیق حاصل نموده و رتبه اول را احراز کرده اند جایزه ای تقدیم میدارد.

دستور جدید تحصیلات این دانشکده که شورای اساتید آن را تدوین و تألیف فرموده اند هم اکنون در تحت شور و مذاقه شورای عالی معارف است و از سال تحصیلی آتی ان شاء الله تدریسات مدرسه بر طبق دستور جدید خواهد بود.

در خاتمه با تشکر از مقدم محترم هیئت معظم دولت و نمایندگان ملت و علماء اعلام و آقایان گرام این دانشکده را بنام نامی اعلی حضرت قدر قدرت همایونی ارواحنا

فداه افتتاح نموده و بدعای بقای ذات مبارک ایشان که منشأ خیرات و سعادت است عرایض خود را ختم مینماید.»

چون خطابه آقای کفیل خاتمه یافت بهریک از دانشجویان که در امتحانات بر دیگران برتری داشته و به رتبه اول نائل شده بودند کتب سودمندی بعنوان جاذبه اعطا گردید. سپس جناب آقای بدیع الزمان فروزانفر بیانات مفصلی در باب تاریخ تأسیس مدارس قدیمه از صدر اسلام تا عصر حاضر ایراد نمودند و در ساعت هفت بعد از ظهر مراسم پایان یافت.

از این روز به بعد در محل مدرسه سپهسالار دانشکده الهیات و معارف اسلامی خدمت علمی و فرهنگی خود را با جدیت هر چه تمامتر شروع نمود که شرح آن ضمن عرض گزارش آقای بدیع الزمان فروزانفر بحضور اعلی حضرت همایون شاهنشاه هنگام بازدید از دانشکده در ۲۳ اسفند ماه ۱۳۱۶، از نظر خوانندگان محترم میگذرد.

پروژه پژوهشی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم اشانی

تشریف فرمائی اعلیٰ حضرت ہمایون شاہنشاہ

بدانشکدهٔ الهیات و معارف اسلامی (ہنگام ولایتعهدی)

نقل از مجلهٔ تعلیم و تربیت شماره ۱ و ۲ سال ۱۳۱۷

پنجشنبه ۲۶ اسفند ۱۳۱۶ سہ ساعت بعد از ظهر موکب والا حضرت ہمایون ولایتعهد بدانشکده معقول و منقول تشریف فرما شدند.

قبلاً آقای رئیس الوزراء، آقای وزیر معارف، آقای تقوی رئیس دانشکده، آقایان استادان و دانشیاران در مدخل عمارت باستقبال موکب مبارک ایستاده بودند.

بعد از تشریف فرمائی والا حضرت ہمایونی نخست آقای تقوی خیر مقدم عرض کردند سپس والا حضرت ہمایونی باطاق رئیس دانشکده کہ برای پذیرائی آمادہ شدہ بود تشریف فرما گردیدند و بعد از چند دقیقہ توقف، از آنجا بتالار بزرگ کہ استادان در آن صف کشیدہ بودند تشریف فرما شدند. در آنجا مراسم معرفی استادان بوسیله آقای وزیر معارف بعمل آمد و مورد مرحمت والا حضرت ہمایونی واقع شدند.

در این موقع آقای بدیع الزمان فروزانفر معاون دانشکده و رئیس بنگاہ وعظ و خطابه گزارش دانشکده را بشرح زیر بعرض رسانیدند:

کشور باستانی ایران از دیرباز سرچشمۂ معارف دنیا بودہ و پیوستہ فروغ دانش از این کشور بر جهان و جهانیان تافتہ است و ایرانیان دانا بشر را بوسیله علم و معرفت بسوی نیکیبختی و سعادت دوجہان ہدایت کردہ و در بیداری و راہنمائی ملل بطرف تمدن و کمال انسانیت سعی بسیار نمودہ اند.

مدارس ایران، چراغ عالم افروز دانش بر فراز ممالک آسیا افراشتہ و پرتو آن تا دورترین نقاط دنیای قدیم را روشن ساختہ بود و ملل متمدن راہهای دور و دراز طی

کرده بجهت تحصیل دانش و کسب کمال در آن مدارس اقامت مینمودند و ایران در طول چندین قرن آشیانه معرفت بشعار میرفت تا بعدی که مردم از مصر و اسپانی و دیگر ممالک روی بنظامیه نیشابور و اصفهان نهاده از مجالس دانشمندان ایران بهره میگرفتند و ذخیره دانش میان دوختند تا اینکه در قرنهای اخیر بسبب بی علاقه‌گی و عدم اهتمام زمامداران وقت نظم آن مدارس در ایران از هم پاشید و آن بناهای آباد رو بویرانی نهاد و نزدیک بدان شد که آن ذخایر گرانبها که میراث نیاکان و نمودار عظمت و سند مهم برزگی کشور است، در زاویه فراموشی بماند و از دست برود و از آنطرف کشورهای دیگر که پرتو معرفت از خورشید ایران میگرفتند گرم در کار آمدند و بازار این علوم را مثلاً در الازهر مصر و جامع سلطان احمد در ترکیه هرچه گرمتر کردند و رونقی هرچه تمامتر دادند.

در این هنگام که این کشور دیرین در سایه قدرت و ظل توجه شاهنشاه بزرگ و پیشرو توانای خود که زنده کننده مفاخر پیشینیان و زندگی بخش آیندگانند، از خواب چندین ساله بیدار شده و خویش را برای زندگی درخشان آماده میکند دریغ بود که آن ذخایر پر بها بدانحال بماند بدینجهت بموجب امرهایون شاهنشاه عظیم الشان دانشکده معقول و منقول یکی از شعبه ششگانه دانشگاه تهران بشمار آمد و بموجب قانون تأسیس دانشگاه مصوب خرداد ۱۳۱۳ بنیاد این دانشکده گذارده شده و بلافاصله اساسنامه و برنامه آن بتصویب شورای عالی معارف رسید.

شرط ورود بدین دانشکده داشتن گواهینامه کامل دوره ادبی است و دانشکده دارای سه شعبه (ادبیات، معقول و منقول) میباشد و دوره تحصیل در هر یک از این سه شعبه سه سال و مواد دروس آن بشرح ذیل است:

شعبه ادبیات

فارسی - تاریخ ادبیات ایران - تاریخ ایران - تاریخ عالم - تاریخ ادبیات عرب - ادبیات عرب - جغرافیا - منطق - معانی بیان فارسی - فلسفه ملاحظه - فقه - اصول.

شعبه معقول

حکمت - کلام - منطق - تفسیر - فلسفه - تاریخ ادبیات عرب - ادبیات عرب -
فرانسه - منطق جدید - جغرافی - حکمت اشراق - اخلاق - تاریخ فلسفه - حکمت مشاء -
تاریخ ملل و نحل - فلسفه جدید.

شعبه منقول

فقه - اصول - فلسفه - صرف - نحو - منطق - تاریخ ادبیات عرب - جغرافی -
فرانسه - درایه

بکسانی که از عهده امتحانات دانشکده برآیند دانشنامه در رشته‌ای که تحصیل

کرده‌اند داده می‌شود.

علاوه بر تحصیلات مخصوص شعب سه گانه، دانشجویان یکدوره ریاضی و

یکدوره علوم طبیعی می‌آموزند و مواد خوانده شده را در آزمایشگاه به تجربه می‌گذارند

کسانی که بخواهند شغل دبیری انتخاب کنند علوم تربیتی را در دانشسرای عالی

تحصیل کرده در آن رشته شهادتنامه بدست می‌آورند. شماره دانشجویان دانشکده در

شعب سه گانه ۱۲۹ تن میباشد و تا کنون ۷۵ تن از دانشکده فارغ التحصیل گردیده

و بخداستگزارى کشور مشغول شده‌اند.

کتابخانه دانشکده دارای ۸۳۸۴ جلد کتاب است که ۳۵۹۴ جلد از سال

۱۳۱۲ بر کتابخانه افزوده شده و اکثر آنها از حیث خط و تذهیب و قدمت از نفائس

صنعتی ایران بشمار میرود کتابخانه سال آینده بمحل جدید که در شرف اتمام است انتقال

خواهد یافت. بناء دانشکده که بظرافت و استحکام ممتاز است و در این روزگار همایون غالب

قسمت‌های آن مرمت و تعمیر شده طرف توجه صنعتکاران و علماء ممالک خارجه بوده و

هر کدام بایران آمده‌اند عمارت دانشکده و کتب نفیس کتابخانه را مورد مطالعه و

دقت قرار داده‌اند. منظور از تعلیمات دانشکده معقول و منقول حفظ و ترویج آثار

علمی و ادبی ایران و ربط معارف جدید بعلوم و معارف قدیم میباشد و دانشجویان بیش

از هر چیز درس شاه‌پرستی و مین دوستی تعلیم می‌گیرند.

اخیراً دانشجویان بر اثر تعلیماتی که یافته‌اند داوطلبانه خدمت پرافتخار سربازی را استقبال نموده و هم‌اکنون عده‌ای باین خدمت شریف اشتغال دارند. تنها نقصی که در تعلیمات این دانشکده مشاهده می‌شد این بود که دانشجویان در تعلیمات نظامی شرکت نداشتند و از این افتخار محروم بودند. اخیراً بر حسب استدعای وزارت معارف، اعلیحضرت همایون شاهنشاهی این افتخار را هم مزید شرافت دانشجویان معقول و منقول فرموده‌اند که از دهم فروردین ماه تعلیمات نظامی فراگیرند و برای سوم اسفند ماه ۱۳۱۷ با کمال سربلندی با سایر برادران خود شرافت شرکت در رژه را حاصل خواهند نمود و امید می‌رود که دانشجویان این دانشکده چنانکه باید در ایام خدمت سربازی ابراز لیاقت نمایند و از دیگران گوی سبقت برمایند.

از مهر ماه سال ۱۳۱۵ بمنظور تربیت خطباء و سخن‌رانان دانا و بصیر بر حسب امر همایونی بنگاه وضع و خطابه بدین دانشکده منضم گردیده است و اینک بالغ بر ۵۲ نفر از وعاظ، سال دوم این بنگاه را طی می‌نمایند تا پس از اینکه دوره دوساله آنرا باتمام رسانیدند خطیب رسمی شناخته شده توده مردم را با سخنان خود بسوی شاه پرستی و میهن دوستی هدایت کنند. دروس این بنگاه بچاپ رسیده و در تمام کشور انتشار می‌یابد.

مجموعه مقررات دانشکده و صورت سخنرانی‌هایی که بوسیله دانشمندان مبرز از سال ۱۳۱۳ تا سال ۱۳۱۶ در دانشکده ایراد شده جزو سلسله انشارات دانشکده بچاپ رسیده و در داخل و خارج انتشار یافته است.

دانشکده علوم معقول و منقول بدین وسیله با دانشمندان و مدارس و مجامع علمی جهان رشته ارتباط متصل ساخته و بخصوص مستشرقین اروپا و ممالک مصر و عراق و هندوستان در مشکلات علمی با استادان این دانشکده مراجعه می‌کنند. امیدواریم با افتخاری که امروز نصیب کارکنان این دانشکده گردیده در آینده نزدیک بخدمات بزرگتر موفق شوند و سپاس این موهبت بزرگ را بوسیله خدمتگزاری و تربیت جوانان لایق به پیشگاه مبارک تقدیم دارند.

چون گزارش آقای فروزانفر بپایان رسید و الاحضرت همایونی خطاب با آقایان استادان بیانات ذیل را ایراد فرمودند.

«البته همانطور که گفتید با توجهاتی که نسبت باین دانشکده میشود امیدواریم»
 «مقام اولیه خود را بزودی در مشرق بدست آرد و استادانی از این بنگاه»
 «علمی برخیزند که مانند زمانهای پیشین عقاید و آراء آنان مورد توجه و استفاده»
 «دانشمندان جهان واقع شود.»

«یکی از خوشبختیهای دانشجویان کنونی دانشکده که آنها را از دیگر اعصار»
 «ممتاز ساخته این است که علاوه بر اینکه در اینجا روحاً تربیت میشوند جسم»
 «آنان نیز در نتیجه تربیت بدنی و سربازی پرورش می یابد و این بالاترین»
 «افتخار برای آنهاست.»

«ترقی که بین تحصیلات امروز با دیروز هست این است که سابقاً بیشتر»
 «منظور طبقه طلاب از تحصیل، کسب نام و شهرت و استفاده شخصی»
 «بود و شخصیت و اهمیت آنها بستگی بوضع ظاهری آنها داشت و لسی»
 «اکنون لباس و تظاهرات هیچ یک شرط نیست و اهمیت هر کس از روی»
 «لیاقت ذاتی و فضائل او مشخص میگردد و در حقیقت کسی میتواند از علم»
 «و دانش بهره مند گردد که فداکار باشد.»

«لازم نیست این نکته را تذکر دهم که چه اندازه وظیفه و تکلیف»
 «دانشجویان این دانشکده مهم است همینقدر کافی است بگویم که وظیفه»
 «اصلی آنها جنگ و مبارزه برضد او هام و خرافاتی است که سالیان دراز»
 «دماغ این ملت را فرسوده و ناتوان ساخته بود.»

«خوشبختانه برنامه دانشکده که شامل جمیع علوم از حکمت و ریاضی و»
 «تاریخ و روانشناسی و ادبیات و غیره می باشد و همچنین کوششی که از»
 «طرف شما آقایان میشود آنها را برای این مقصود آماده میسازد و بعدها»
 «ایشان تمام اهتمام خود را در راه ترقی، مخصوصاً ترقی افکار عموم بکار»
 «می برند.»

«آقایان استادان باید این مسائل را کاملاً در نظر بگیرند و با کمال صمیمیت»

«ودلسوزی در حدود توانائی خود بکوشند تا این بنگاه علمی را اعتبار»
 «شایانی دهند و حقایق معالم و معارف اسلامی را که در پشت پردهٔ جهل و»
 «پندار پنهان مانده آشکار و هویدا سازند و ما از آنها می‌خواهیم که اصل و»
 «حقیقت روحانیت را از فروع و شاخ و برگ جدا کنند و بوسائل تحقیقات»
 «علمی یا از طریق منطق و استدلال فکری آنچه که برای زندگانی مادی و»
 «معنوی جامعه لازم است ثابت و مدلل سازند و سرمشق زندگانی عملی»
 «قرار دهند و البته باید بدانند که از زحمات و مساعی آنها قدردانی خواهد»
 «شد زیرا امروز از هر کس که زحمت بکشد و وظیفهٔ خود را انجام بدهد»
 «قدردانی می‌شود.»

در این موقع آقای وزیر معارف توضیحاً عرض کردند:

همانطور که والا حضرت همایونی اشاره فرمودند این یک خدمت و مأموریت است که استادان این دانشکده بعهده گرفته‌اند که علوم هزارساله این کشور را که در مغز آن معانی کامل و صحیحی نهفته ولی متأسفانه به قشر خرافات و اوهام پوشیده شده بود پاک و مصفی نمایند و حقیقت را خالی از هر شائبه بیرون بیاورند و اسباب مسرت است که این کار را بخوبی انجام داده‌اند و آثار قلمی آنها که در محافل علمی کشورهای شرقی از قبیل ترکیه و مصر و هندوستان حسن تأثیر بخشیده شاهد این مدعاست و اینک سلسله انتشارات این دانشکده‌ها را در همه جا می‌خوانند و از آن بهره میگیرند و دانشجویان این دانشکده که محصول و میوه این بستان هستند همه با افکار روشن خدمتگزاران صدیقی برای خدا شاه و میهن میشوند.»

والا حضرت همایونی باز رشته سخن را دنبال و چنین فرمودند:

«ما خیلی مفتخریم که مذهب و آئین ما در دنیا بی‌نظیر است و حقایق آن»
 «کاملاً با روح تعالی و ترقی وفق دارد. آقایان استادان هم پیوسته باید کوشش»
 «کنند که مروج همان آئین بی‌پدرباره شوند و عقل و فکر را که شالوده»
 «دیانت بر آن استوار است راهنمای خود سازند و یکروح تازه در دانشجویان»
 «علوم عقلی و نقلی ایجاد نمایند.»

در این موقع آقای رئیس الوزراء عرض کردند:

البته بطوریکه فرمودند وظایف این دانشکده خیلی مهم است زیرا اینجا یک‌کعبه باید تربیت شوند که هادی و راهنمای جامعه باشند و آنها را بکارهای نیک برانگیزند. در گذشته متأسفانه کسانی که از روح دیانت اطلاع نداشتند تحریف زیادی در آن کرده و دین را بازیچه اغراض خود ساخته بودند خوشبختانه این آقایان استادان که دارای افکار نورانی میباشند خواهند کوشید که این عیب را برطرف سازند. در این موقع والا حضرت همایونی یکی از کلاسهای دانشکده تشریف فرما شدند. در این کلاس آقای دکتر قاسم غنی استاد روانشناسی مشغول تدریس بودند. ایشان ابتداء بنام دانشجویان خیرمقدم عرض نموده و سپس با اجازه از والا حضرت همایونی درس خود را که مبحث احساسات و عواطف از روانشناسی بود ادامه دادند. پس از ختم درس والا حضرت همایونی بیانات ذیل را ایراد فرمودند:

«بیانات شما خیلی مورد توجه شد در حقیقت احساسات، سرچشمهٔ جمیع جنبش‌ها و کوشش‌های انسان در راه زندگی میباشد.»

«البته شکی نیست که هر کس یک سلسله احساساتی مختص بخود دارد ولی ما آرزو مندیم و امیدواریم که دانشجویان این دانشکده وهم جوانان کشور»
«علاوه بر احساسات شخصی دارای یک حس واحد و مشترکی باشند که»
«بر سایر حسیات آنها بچربد و آن حس مقدس میهن پرستی است. بهترین»
«طریق ابراز این حس همانا سعی در انجام وظیفه است. وظیفه آقایان که در»
«آینده باید بیشتر اهتمام خود را مصروف آن کنند این است که بکوشند»
«حسیات مردم را بیدار نموده و آنها را بحوائج مادی و معنوی خود آگاه»
«سازند.»

«در قسمت حوائج مادی سعی کنند که آن افکار قلندری و درویشی و قناعت»
«را که نتیجهٔ آن بی‌چیزی و فقر بود از مغزها خارج کنند و حس ترقی طلبی»
«و بهروزی و کمال را جانشین آن سازند.»

« هر کس باید پیوسته برای رفاهیت و آسایش خود بکوشد و روز بروز سعی نماید »
 « نادر زندگی او گشایشی حاصل شود و برای انجام این مقصود باید کار کرد . »
 « در قسمت حوائج معنوی نیز باید دماغ آنها را بیدار و افکار آنها »
 « را نورانی ساخت و مقتضیات زندگی کنونی را به آنها شناسانید . »
 « از اینکه شما نیز مانند سایر دانشجویان عهده دار خدمت پرافتخار سربازی »
 « میباشید باید بر خود بیایید شما باید با ارتش که نگهبان کشور است از هر »
 « جهت همکاری کنید و آن روح سلحشوری را که در نتیجه خدمت مقدس »
 « سربازی فرا میگیرید بکسان دیگر هم تلقین نمائید . »
 « ما امیدواریم که دانشجویان این بنگاه به اهمیت و وظایف خود کاملاً آشنا شوند »
 « و البته عمل آنها در آینده معرف و وظیفه شناسی آنها خواهد بود . »

ساعت چهار و نیم بعد از ظهر در میان کف زدن و ابراز احساسات مسرت آمیز
 دانشجویان بعد از اظهار خرسندی و رضایت خاطر مبارک با آقای وزیر معارف بکاخ
 سلطنتی بازگشت فرمودند .

این دوره از دانشکده پنج سال طول کشید و در سال ۱۳۱۸ بملاحظاتی
 دانشکده تعطیل و عبارت دیگر ضمیمه دانشکده های حقوق و ادبیات گردید . لکن
 در سال ۱۳۲۱ مجدداً با تشریفات رسمی در عمارت فرهنگستان در حضور شاهنشاه
 (آریامهر) گشایش یافت که اینک جریان مشروح آنرا از شماره های ۵ - ۶ - ۷ مجله
 آموزش و پرورش سال ۱۳۲۱ عیناً نقل میکنیم :

گشایش مجدد دانشکده الهیات و معارف اسلامی

در پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی

دوره دوم

نقل از مجله آموزش و پرورش شماره های ۵ - ۶ - ۷ سال ۱۳۲۱

ساعت سه قبل از ظهر روز یکشنبه دهم آبان ماه آقای نخست وزیر و آقای رئیس مجلس شورای ملی ، آقایان وزیران ، آقایان استادان دانشگاه ، کارمندان فرهنگستان و عده از کارمندان عالی رتبه وزارت فرهنگ و مدیران جرائد بالباس رسمی در تالار دانشکده حضور یافته و دانشکده معقول و منقول در پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی افتتاح یافت .

اعلیحضرت همایون شاهنشاه پس از تشریف فرمائی ابتداء در اطاق مخصوصی که در قسمت نوبنیاد عمارت فرهنگستان ترتیب داده شده بود نزول اجلال فرمودند و پس از چند دقیقه استراحت بتالار دانشکده تشریف فرما شدند در اینجا آقای دکتر سیاسی وزیر فرهنگ گزارش زیر را به پیشگاه همایونی عرضه داشتند:

اعلیحضرتنا :

مقدمات تأسیس دانشکده معقول و منقول که با شماره اعلیحضرت همایونی از چندی پیش شروع شده بود امروز پایان یافته و مایه بسی افتخار است که برای افتتاح رسمی این مؤسسه علمی ، ذات شاهانه شخصاً باین محل تشریف فرما گردیده اند این موهبت عظیمی که دانشگاهیانرا نصیب شده دلیلی بین و حجتی قاطع است بر توجه خاصی که نسبت بدانشکده معقول و منقول مبذول میفرمایند .

اعلیحضرت همایون نسبت باجرای قانون دانشگاه و استقلال یافتن این بنگاه بزرگ علمی همواره اظهار علاقه فرموده اند و چون دانشگاه را قانون مرکب ارزشش

دانشکده دانسته که یکی از آنها دانشکده معقول و منقول است ناچار میبایستی در تأسیس آن اقدام بعمل آید. وظیفه بزرگی که این دانشکده برعهده دارد بر کسی پوشیده نیست یا نباید باشد. تمدن و فرهنگ ملی ما از سیزده قرن باینطرف باتمدن و معارف اسلامی چنان آمیختگی حاصل کرده که تفکیک آنها بسیار دشوار بلکه محال مینماید و برای ما نه ممکن است و نه مقتضی که معتقدات دینی و آداب و رسوم ملی خود را که مبتنی بر فقه و اصول و حکمت اسلامی و منشأ آمال و اعمال افراد است مورد غفلت قرار دهیم یا اینکه فارابی ها و بوعلی سیناها و فخر رازی ها را که ستارگان قدر اول آسمان معرفت هستند فراموش کنیم و از این افتخار که آن بزرگان ایرانی بوده اند چشم پوشیم.

این جمله ایجاب میکرد که در دانشگاه مادانشکده ای هم باشد که اختصاصاً علوم قدیمه را مورد توجه قرار دهد و بیسط و تکمیل معارف اسلامی همت گمارد و بر ایجاد و تشیید روابط میان علمای ایرانی و دانشمندان ممالک اسلامی واسطه واقع شود.

اما دانشکده معقول و منقول وظیفه مهم دیگری هم دارد که منظور نظر بوده و آن عبارتست از تهیه مربیان و پیشوایان دینی و اخلاقی. *مربی*
امروز همه میدانند که عامل حقیقی قدرت و قوت اقوام و ملل گیتی و علت واقعی عظمت و بقاء آنها اخلاق و ایمان است. وسائل مادی و قدرت صوری اگر متکی بر اخلاق و ایمان نباشد در برابر تندباد حوادث چون بنائی سست بنیان باسانی ازهم میپاشد و فرو میریزد در صورتیکه اخلاق و ایمان چون کوهی پولادین از طوفان نمی-هراسد و هیچ حربه ای در آن کارگر نمیافتد. این حقیقت که از فرط تذکر چندی لباس ابتذال پوشیده و مورد بی اعتنائی خاص و عام قرار گرفته بود حوادث تلخ روزگار چنان برجسته و درخشانش ساخته که چشمها را خیره کرد و پشتها را بلرزه درآورد و این اندیشه را ایجاد کرد که باید مردم صاحب اخلاق و ایمان شوند.

شک نیست که برای تقویت حسن اخلاق و ایجاد ایمان در افراد مردم و ارشاد

و هدایت آنها براه راست پیشوایانی لازم است که خود با تقوی و مؤمن و دانا باشند هرچند منظور غائی دانشکده‌ها عموماً و دانشسرایعالی خصوصاً پرورش این گونه افراد است ولی لازم بود دانشکده‌ای هم باشد که بالاخص این وظیفه را عهده‌دار گردد و تربیت مربیان و پیشوایان دینی و اخلاقی را مرام و وجهه همت خود سازد.

با توجه بهمین نکات بود که قانون‌گذار، دانشکده معقول و منقول را یکی از ارکان ششگانه دانشگاه قرار داد. این دانشکده نخست در خرداد سال ۱۳۱۳ تأسیس گردید و در سال ۱۳۱۸ بملاحظات منحل یا عبارت صحیحتر ضمیمه دانشکده‌های حقوق و ادبیات شد. اینک که از نو دایر میگردد دارای برنامه‌های مخصوص و سازمانی تازه میباشد و مرکب است از دو رشته ممتاز: یکی معقول و دیگری منقول. دوره تحصیلات در هر یک از این دو رشته سه سال است و شهادتنامه ختم تحصیلات مانند شهادتنامه سایر دانشکده‌ها (لیسانس) خوانده میشود.

در هر یک از این دو رشته بیست تن دانشجو با داشتن تحصیلات کامل متوسطه بطریق مسابقه پذیرفته شده و آماده تحصیل هستند.

موادیکه در سال اول معقول تدریس میشود عبارتست از: ادبیات فارسی، ادبیات عرب، منطق، فلسفه، ریاضیات و تفسیر. مواد درسی سال اول منقول از این قرار است: ادبیات فارسی، ادبیات عرب، فقه، اصول، تفسیر، درایه و منطق. درانتخاب استادان این دانشکده قوانین و مقررات دانشگاه کاملاً رعایت گردیده و برگزیدگان کسانی هستند که علاوه بر احراز مقام فضل و دانش مشمول آن قانون میباشند یعنی عنوان استاد بمعنی اخص یا دانشیار را دارند.

عمارتی که دانشکده در آن تأسیس مییابد زمینش متعلق بمدرسه سپهسالار است و بنایش برای فرهنگستان ساخته شده ولی چون فرهنگستان در محل سابق دانشکده دایر میباشد این بنا با اختیار دانشکده گذاشته شده است.

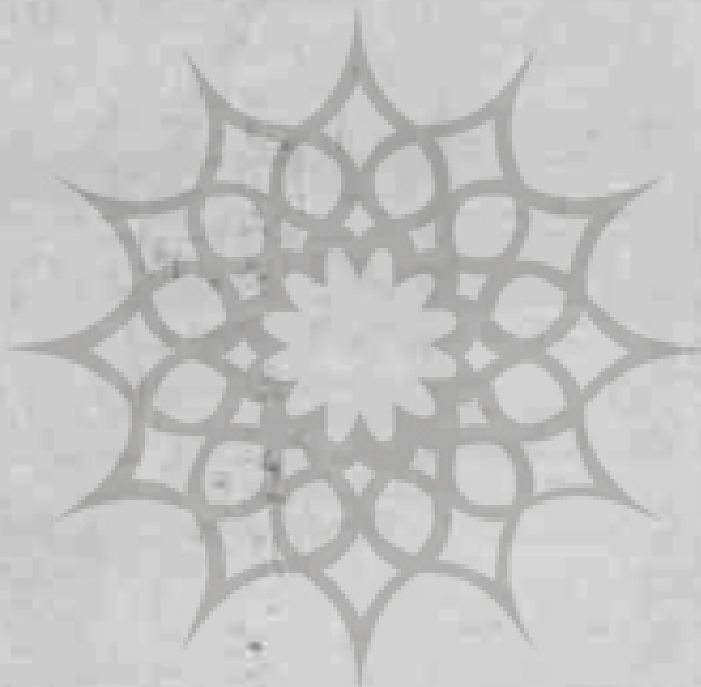
امید است که با توجهات شاهانه هر سال بر دوام و قوام این دانشکده بیفزاید

اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریا مهر هنگام ایراد نطق افتتاحیه دانشکده الهیات و معارف اسلامی
در سال ۱۳۲۱

پروہشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

وروزی برسد که این مؤسسه بتواند منظور عالی و مقدسیرا که باعث تأسیس آن گردیده بوجه احسن حاصل نماید.

اینک با عرض این مختصر گزارش از پیشگاه مبارک استدعا دارد دانشکده را افتتاح و اجازه فرمایند استادان بکلاسها بروند و نخستین درس خود را در حضور دانشجویان منتخب که مدتی است درانتظار این دقیقه سعادت خیز هستند زیر نظر شاهانه آغاز کنند.

پس از پایان یافتن گزارش، اعلیحضرت همایونی بیانات زیر را ایراد فرمودند:

« این دانشکده انشاءالله باعث تقویت دین و ایمان که مهمترین عامل برای « ترقی و اصلاح بشر میباشد خواهد شد. »

« دین امر بسیار مهمی است زیرا اگر برای بشر قلب و محل احساسات قائل «

« باشیم که باید قائل بود بهترین محرک برای این احساسات و قویترین آنها «

« صفا دهنده قلب که معدن احساسات میباشد دین و ایمان و اعتقاد است و با «

« تقویت ایمان و اعتقاد کامیابی را در جمیع آمال باید انتظار داشت پس «

« امیدواریم که این مؤسسه کار خودش را آنطور که شاید و باید و آرزو است «

« انجام دهد و متوجه باشند که ایجاد ایمان و اعتقاد در مردم باید از اینجا «

« سرچشمه گرفته و شروع شود. »

سپس اعلیحضرت همایونی بیازدید کلاسها شروع فرموده ابتدا بشعبه منقول

در کلاس آقای عصار تشریف فرما شدند و ضمن بیاناتی چنین فرمودند:

« امیدوارم که دانشجویان جدید سعی کنند شخصاً عضو مفیدی برای جامعه «

« بشوند و هم بخصوص خدماتی اساسی در بهبودی اوضاع کشور از راه «

« علوم و معارفیکه فرا میگیرند بنمایند و چون انتظارات زیاد است، از منبع «

« شما دانشجویان توقع این است که با آن ذوقیکه میدانم دارید سعی کنید تمام «

« دستورات و افکار عالی اساتید خود را که راجع بعلم و تقوی و اخلاق «

« پسندیده مخصوصاً علاقه بکشور و ترویج اخلاقیات دینی و ملکات پسندیده «

« روحانی (که هدف این دانشکده است) میباشد درست نصب العین قرار «

« داده و بآنها ایمان داشته باشید و در مرحله عمل طوری مبلغ این «
 « افکار شوید که تأثیر آن در هموطنان تغییرات مفید و عمیقی که ما منتظریم «
 « بنماید.»

سپس اعلیحضرت همایونی بکلاس دیگر درس دانشکده تشریف فرما گردیدند
 و در این کلاس آقای فروزانفر بتدریس تاریخ ادبیات مشغول بودند و بیان در علل
 ترقی ادبیات فارسی و تنزل آن در اعصار مختلف تاریخی بود که با اجازه ملوکانه
 بادامه درس پرداخته اظهار داشتند:

علت ترقی این است که دین مبین اسلام نسبت بعلم و دانش و ادب
 احترامی فوق العاده قائل شده است و از اینرو سلاطین بزرگ و عده زیادی از
 زمامداران و بزرگان هر عصر، در این سرزمین، در راه ترقی علم و ادب شرکت نموده
 و کوشش فراوان مصروف داشتند و چون صدور و خلفای اسلامی خاصه بفلاسفه
 ایرانی توجه و توقیر شایسته مخصوص میداشتند و اهتمام فوق العاده در نشر علم و
 ادب مینمودند در هر دوره دانشمندان و فلاسفه مورد توجه بزرگان و سلاطین
 بودند بلکه همه سلاطین با بزرگواری بیشتر افتخارشان را در نشر علم و ادب
 میدانستند چنانکه سلاطین سامانی شبهای جمعه در مجلسی، جمعی از فضلا و
 دانشمندان را گرد آورده خود نیز افتخار شرکت داشتند و در مورد مباحث علمی و
 فلسفی بتفحص و امعان نظر میپرداختند.

سلطان محمود غزنوی در محافل علم و ادب که فراهم مینمود مسائلی
 طرح میکرد و علماء در اطراف آن بیعت و اظهار نظر مشغول میشدند و خود جداً
 با آنها وارد در گفتگو و تفکر میگردد. بعداً نیز سلاطینی که متوالیاً پیدا شدند
 جزء مفاخر و مشخصات بزرگواری خود توجه بیشتری بمعارف و فرهنگ را قرار
 میدادند. و در هر دوره هر شاه جوانبخت و بیدار دل که پیدا شده بهیچ امری

اعلیحضرت همایون شاهنشاه آریامهر هنگام بازدید یکی از کلاسهای
 دانشکده الهیات و معارف اسلامی در سال ۱۳۲۱

بیش از توسعه و نشر ادبیات و معارف توجهی معطوف نداشته است. البته امروز که اعلیحضرت همایونی باین دانشکده تشریف فرما شده‌اند یک صفحه یادگار بزرگ در صفحات تاریخ باز میکنند که محو نشدن است و مثل تمام شاهان این سرزمین بسبب علم دوستی و دانش پروری، ناسی جاویدان باقی خواهند گذاشت. بنده از طرف دانشجویان و استادان دانشکده این توجه شاهانه را سپاسگزاری معروض میدارد.

در پایان درس اعلیحضرت همایونی بیانات زیر را ایراد فرمودند:

« امیدوارم که این مملکت دوباره مهد معرفت و علم و حکمت دنیا قرار -
 « گیرد و دوباره علمای بزرگی که از این سرزمین برخاسته‌اند و سرچشمهٔ
 « سعادت جهان و مایهٔ افتخار کشور ما گردیدند نظایر و امثال متعدد پیدا
 « کنند. »

« شواهد تاریخی که مبین خدمات بزرگ علمای ایران بعالم تمدن دنیا می -
 « باشد زیاد است. بالاخره انتظار داریم بوسیلهٔ امثال این توده‌های تربیت شده
 « و از راه نفوذ فکری و علمی آنها عشق و علاقهٔ ایرانی بودن و ملیت در همهٔ
 « ابناء وطن ایجاد و تقویت گردد و امیدواریم که ان شاءالله با کمک استادان و
 « اهتمام دانشجویان، آن مرکزیت علمی و مذهبی و تقوی و فضل که ما آرزو -
 « مندیم برای این سرزمین در روزهای نزدیکی پیدا شود بطوری که ملل دیگر
 « بتوانند از فضل و دانش و اخلاق و آداب ایرانیها استفاده نموده و سرمشق
 « گرفته و بهره بردارند. »

« بخاطر دارم که در سنه ۱۳۱۶ در همین زمینه در این مکان صحبتی کردیم
 « باید همه جهد کنند که هرچه زودتر این نیت ما بصورت عمل و تحقق
 « پیوندد و البته این فکری نیست که از بین برود. »

شاهنشاه پس از بازدید این کلاس با طاق مخصوص پذیرائی تشریف فرما شدند و در آنجا از طرف دانشکده آقای وزیر فرهنگ یک جلد کلام الله مجید بخط یکی از بزرگترین خطاطان نسخ (ابن عاشور) که از شاهکارهای خط بشمار است با علیحضرت همایونی اهداء داشتند و ذات همایونی از ملاحظه آن شگفتی و مسرت و خرسندی ابراز فرمودند. سرانجام در ساعت ده و یکربع دفتر مخصوص افتخار دانشکده را با امضاء مبارک مزین فرموده نسبت با آقای وزیر فرهنگ لطف و مرحمتی مخصوص اظهار و کارمندان فرهنگی و دانشگاه را تفقد مبدول و بیمار گاه همایونی بازگشت فرمودند.

***

انتخاب رئیس دانشکده الهیات و معارف اسلامی

روز چهارشنبه سیزدهم آبان ماه ۱۳۳۱ جلسه شورای استادان دانشکده علوم معقول و منقول (الهیات و معارف اسلامی) مرکب از:

- ۱- آقای بهمنیار استاد ادبیات عرب
- ۲- آقای ذوالمجدین « علم فقه
- ۳- آقای شهابی « علم منطق
- ۴- آقای عصاری « علم اصول
- ۵- آقای فاضل نونی « حکمت
- ۶- آقای فروزانفر « ادبیات زبان فارسی
- ۷- آقای قمشدهای « فلسفه
- ۸- آقای مشکوة « علم تفسیر و درایه
- ۹- آقای مدرس رضوی « ریاضیات
- ۱۰- آقای نظریاک « ادبیات عرب
- ۱۱- آقای ذوالفنون « هیئت

بریاست آقای وزیر فرهنگ جهت انتخاب رئیس دانشکده در وزارت فرهنگ

تشکل گردید.

در این جلسه پس از مذاکرات، باتفاق آراء آقای عصار را ریاست دانشکده علوم معقول و منقول (الهیات و معارف اسلامی) و آقای فروزانفر را بسمت نماینده آن دانشکده در شورای عالی دانشگاه انتخاب نمودند.

ریاست آقای عصار چیزی طول نکشید و در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۲۳ پس از استعفای ایشان شورای دانشکده باتفاق آراء جناب آقای بدیع الزمان فروزانفر را بر ریاست دانشکده انتخاب نمود. ایشان از سال تأسیس تا پایان دوره اول دانشکده یعنی از سال ۱۳۱۳ تا سال ۱۳۱۸ سمت معاونت دانشکده و پس از تأسیس مجدد تا هنگام ریاست سمت نماینده دانشکده را در شورای دانشگاه داشتند. ریاست دانشکده را در دوره اول یعنی از ۱۳۱۳ تا ۱۳۱۸ مرحوم سید نصرالله تقوی دارا بودند. معاونت دانشکده در ریاست آقای عصار با جناب آقای شهابی بود و از ۱۴ آذرماه ۱۳۲۹ آقای دکتر محمد محمدی استاد دانشکده بمعاونت منصوب شدند. در سال ۱۳۳۵ ایشان بعنوان مأمور دائمی دانشگاه تهران در دانشگاه لبنان عازم بیروت گردیدند و سمت معاونت دانشکده با آقای دکتر عبدالحمید گلشن ابراهیمی واگذار گردید.

ژوهرشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سیر تکاملی دانشکده

در سالهای اول افتتاح بعثت مشکلات موجود دانشکده توسعه چندانی نیافت. عمده این مشکلات قلت بودجه و کمی جا بود زیرا دانشکده در سال ۱۳۲۱ از مدرسه سپهسالار بعمارت فرهنگستان منتقل شد و در این محل بیش از هفت اطاق در اختیار دانشکده نبود و این وضع ادامه داشت تا اینکه در سال ۱۳۳۴ با توجهات جناب آقای دکتر اقبال رئیس وقت دانشگاه، کسر بودجه به نسبت معتنا بهی جبران و از ۵۵۰/۰۰۰ ریال به ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال افزایش یافت و تا اندازه‌ای مشکلات مالی رفع و محل دانشکده هم بساختمانی واقع در خیابان حقوقی که نسبتاً کاملتر و دارای ۳۰ اطاق بود منتقل گردید.

باین ترتیب امکان اقدام در پیشرفت و توسعه دانشکده همانطوریکه منظور نظر مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاه و اولیای محترم دانشکده بود با تجدیدنظر در اساسنامه دانشکده و برنامه دوره لیسانس، تأسیس دوره دکتری، افتتاح مجدد مؤسسه وعظ و تبلیغ اسلامی، پراپجکشن کرسی فقه شافعی و حنفی و دعوت از دانشمندان خارجی جهت ایراد سخنرانیهای علمی بشرح ذیل بعمل آمد.

اول

تجدید نظر در اساسنامه دانشکده و برنامه دوره لیسانس.

از مدت‌ها پیش احساس میشد که ترتیب تقسیم دروس به کلاسهای مختلف و تجدید رشته‌های دانشکده بدو رشته معقول و منقول جوابگوی هدف عالی دانشکده نیست لذا موضوع در شورای دانشکده و کمیسیونهای متعدد مطرح و پس از چندین ماه مطالعه و تحقیق، اساسنامه زیر برای دانشکده تنظیم شد که در شورای دانشکده و دانشگاه بتصویب رسید.

جناب آقای دکتر صالح و جناب آقای فروزانقر در جشن فارغ التحصیلی ۱۳۴۳-۴

اساسنامه دانشکده الهیات و معارف اسلامی

ماده ۱- دوره عالی (لیسانس) دارای چهار رشته (معقول، منقول، فرهنگ اسلامی و زبان و ادبیات عربی) میباشد. حداقل مدت تحصیل در هر رشته سه سال است و دوره دکتری نیز دارای چهار رشته معقول، منقول، فرهنگ اسلامی و زبان و ادبیات عربی میباشد.

ماده ۲- شرط ورود بدوره لیسانس داشتن گواهی نامه ششم متوسطه است.

ماده ۳- برای فارغ التحصیلان دوره لیسانس دانشنامه لیسانس و برای فارغ التحصیلان دوره دکتری دانشنامه دکتری صادر میگردد.

ماده ۴- صاحبان دانشنامه لیسانس برای تدریس در دبیرستانها و صاحبان درجه دکتری برای تدریس در دانشکدهها، هر یک در رشته خود بر سایر داوطلبان حق تقدم خواهند داشت مشروط بر اینکه مواد مربوط به آموزش و پرورش را مطابق برنامه مواد معین امتحان بدهند.

ماده ۵- فارغ التحصیلان دوره دکتری باید رساله‌ای بچاپ برسانند که تشریفات آن در آئین نامه مربوط تعیین گردیده است.

دانشجویان دوره لیسانس پس از فراغ از تحصیل و گرفتن نمره قبولی از یک مقاله تحقیقی که با راهنمایی یکی از استادان تهیه می کنند بدریافت دانشنامه لیسانس نائل می شوند.

***

بموجب اساسنامه فوق دورشته فرهنگ اسلامی و ادبیات عرب بر شعب دو گانه دانشکده افزوده شد و در نتیجه دانشکده دارای چهار رشته (معقول، منقول، فرهنگ اسلامی و زبان و ادبیات عرب) گردید که اینک بطور اختصار به برنامه هر یک از چهار رشته و هدف تأسیس دورشته اخیر اشاره میشود. ضمناً باید تذکر داده شود بر طبق آخرین تصمیم که دو سال است بمرحله اجرا درآمده دروس سال اول بین چهار رشته مشترک می باشد.

۱- معقول

در رشته معقول علاوه بر دروس مشترک بین چهار رشته، فلسفه بطور عموم و فلسفه اسلامی بالاخص برای دانشجویان تدریس می شود و دروس آن از این قرار است:

سال اول - فارسی - عربی - قرآن و ترجمه - کلیات علوم اسلامی - تاریخ اسلام
زبان خارجه - ورزش

سال دوم - فارسی - عربی (قرائت، صرف و نحو) - تفسیر - ملل و نحل - تصوف و عرفان - کلام - منطق - فلسفه - تاریخ فلسفه - زبان خارجه .

سال سوم - فارسی - عربی - تفسیر - ملل و نحل - عرفان - تاریخ تصوف و عرفان
منطق - فلسفه - تاریخ فلسفه - زبان خارجه - ورزش

۲- منقول

در رشته منقول علاوه بر دروس مشترک بین چهار رشته، بیشتر، فقه، اصول، حدیث و کلام برای دانشجویان تدریس می شود و مواد آن در دوره سه ساله از این قرار است.

سال اول - فارسی - عربی - قرآن و ترجمه - کلیات علوم اسلامی - تاریخ اسلام - زبان خارجه - ورزش

سال دوم - فارسی - عربی (قرائت، صرف و نحو) - تفسیر - کلام - فقه - اصول
درایة الحدیث و زبان خارجه

سال سوم - فارسی - عربی - تفسیر - فلسفه - فقه - اصول - تاریخ فقه - کلیات
منطق - زبان خارجه و ورزش

۳- فرهنگ اسلامی

هدف در تاسیس این رشته علاوه بر آشنائی دانشجویان بمعارف اسلامی و تحقیقاتی که در آن بعمل آمده، شناساندن فرهنگ اسلامی ایران بکشورهای خارجی

بخصوص کشورهای اسلامی و یادآوری خدماتیکه ایرانیان در پی ریزی تمدن اسلامی کرده‌اند می‌باشد. برای رسیدن باین هدف عالی ایجاب می‌کند که در دانشگاه تهران که امروزه از بزرگترین دانشگاههای ممالک اسلامی است چنین رشته‌ای تأسیس شود لذا پس از بررسیهای لازم این رشته بر شعب موجوده دانشکده الهیات و معارف اسلامی افزوده شد و از سال ۱۳۳۵ شروع بکار کرد.

دروسیکه در این رشته تدریس میشود عبارت است از:

سال اول - فارسی - عربی - قرآن و ترجمه - کلیات علوم اسلامی - تاریخ

اسلام - زبان خارجه - ورزش

سال دوم - فارسی - عربی - روش تحقیق - تاریخ تمدن اسلامی - تاریخ ادیان

و مذاهب غیر اسلامی - جغرافیای تاریخی اسلامی - جغرافیای ممالک اسلامی - تشکیلات اسلامی - تاریخ علوم در اسلام - زبان خارجه.

سال سوم - فارسی - متون عربی با توجه بتفسیر قرآن - نحو - روش تحقیق و

تتبع - تاریخ تمدن اسلامی - تاریخ فرق اسلامی - تشکیلات اسلامی - تاریخ علوم

در اسلام - تاریخ فلسفه شرق - منطق - زبان خارجه و ورزش.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۴ - ادبیات عرب

رساله جامع علوم انسانی

روابط نزدیک و روزافزون ایران با دول اسلامی عرب زبان و توجه آنان بزبان و تمدن ایران ایجاب می‌کند که دانشگاه تهران هم دانشجویانی تربیت کند که از عهده گفتن و نوشتن بزبان عربی برآیند برای وصول باین هدف هیچیک از دانشکده‌های دانشگاه تهران جز دانشکده الهیات و معارف اسلامی آمادگی قبلی نداشتند زیرا مقدمات این کار را دانشکده الهیات از چند سال قبل از تأسیس این رشته با اهتمامی که در تدریس زبان عربی بکار می‌برد فراهم آورده بود و مؤید این معنی هم اعتباری است که فارغ التحصیلان این دانشکده در کشورهای عربی زبان میدیدند و نیز ارزشی است که دانشگاه قاهره برای لیسانس این دانشکده قائل شده و آنرا معادل لیسانس رشته

ادبیات عربی آن دانشگاه شناخته بود.

با توجه باین معنی دانشکده الهیات و معارف اسلامی تصمیم بتأسیس رشته ای بنام زبان و ادبیات عرب گرفت که به تصویب شورای دانشگاه نیز رسید و از سال ۱۳۳۵ کلاسهای مربوطه افتتاح و شروع بکار نمود.

دروسیکه در این رشته تدریس می شود عبارت است از:

سال اول - فارسی - عربی - قرآن و ترجمه - کلیات علوم اسلامی - تاریخ اسلام
زبان خارجه و ورزش

سال دوم - فارسی - تفسیر - ترجمه عربی - انشاء عربی - صرف و نحو عربی -
تاریخ ادبیات عرب - قرائت عربی - مکالمه عربی - زبان خارجه

سال سوم - فارسی - تفسیر - ترجمه از عربی بفارسی و از فارسی بعربی - انشاء عربی
صرف و نحو عربی - تاریخ ادبیات عرب - قرائت عربی با توجه بقواعد - مکالمه عربی -
علوم بلاغت - فقه اللغة - زبان خارجه - ورزش

جهت دریافت دانشنامه لیسانس در شعب چهار گانه مذکور دانشجوی موظف
است طبق ماده ۱۴، ۱۵ و ۱۶ مقررات داخلی دانشکده که متن کامل آن بقرار ذیل
میباشد مقاله ای براهنمائی یکی از استادان بنویسد و بدانشکده تسلیم نماید.

مقررات داخلی دانشکده

ماده ۱ - برای امتحان دروسیکه در ظرف سال تحصیلی تدریس میشود دونوبت
جلسه تشکیل میگردد.

الف - امتحانات آخر سال که از ۲۵ اردیبهشت ماه آغاز میشود و دهم خرداد
پایان می پذیرد.

ب - امتحانات تجدیدی که از ۱۶ شهریور ماه شروع میشود و در ۲۵ شهریور
خاتمه مییابد.

تبصره - برای امتحان کتبی هر درس در هر نوبت یک جلسه تشکیل می شود و تجدید جلسه بهیچ عنوان صورت نخواهد گرفت.

ماده ۲- اگر مجموع ساعات غیبت دانشجو در سال تحصیلی از $\frac{1}{4}$ مجموع ساعات هر درس تجاوز نماید در خرداد ماه حق شرکت در امتحان همان درس را نخواهد داشت ولی میتواند در شهریورماه همانسال در امتحانات آن درس شرکت نماید و اگر مجموع ساعات غیبت دانشجو در هر درس از $\frac{1}{4}$ ساعات آن درس تجاوز نماید در شهریورماه نیز حق شرکت در امتحان آن درس را نخواهد داشت مگر اینکه غیبت دانشجو با عذر موجه باشد مشروط باینکه مجموع ساعات غیبت سالیانه او برای شرکت در امتحان خرداد از $\frac{1}{4}$ و برای شهریور از $\frac{2}{4}$ مجموع ساعات آن درس تجاوز نکند.

تبصره - عذر غیبت در صورتی موجه شناخته خواهد شد که دانشجو بلافاصله پس از رفع موجبات غیبت دفتر دانشکده را مطلع کند و مدارک لازم را ارائه دهد. و هرگاه مدت غیبت از یک هفته تجاوز نماید دفتر دانشکده را بوسائل مقتضی مطلع نماید. در هر حال تشخیص موجه بودن عذر با دفتر دانشکده است.

ماده ۳- در کلیه امتحاناتیکه طبق آئین نامه بعمل می آید اداره دانشکده بانظر استادان هر رشته برنامه امتحانرا تعیین مینماید و استادان موظفند حداکثر تا یک هفته از خاتمه امتحان نتیجه درس خود را اعم از کتبی و شفاهی با اداره دانشکده تسلیم نمایند.

ماده ۴- دفتر دانشکده باید قبل از هر جلسه امتحان، صورت دانشجویانیرا که حق شرکت در آن امتحان را دارند تسلیم نماید.

ماده ۵- هرگاه از درسی امتحان کتبی و شفاهی بعمل آید معدل آنها نمره آن درس محسوب خواهد شد. تعیین امتحان هر درس از لحاظ کتبی یا شفاهی بودن باختیار استادان آن درس است. غیبت در امتحان هر درس بمنزله صفر در همان درس است.

ماده ۶- هر دانشجوئی که در آخر سال در یکی از دو امتحان کتبی یا شفاهی

ماده‌ای غیبت داشته باشد باید در شهریور امتحان کتبی و شفاهی آن ماده را تجدید کند

ماده ۷- نمره امتحانی هر درس از صفر تا بیست است و حداقل نمره قبولی برای هر درس ده است.

ماده ۸- رد شدن در امتحان یک یا چند درس مستلزم تجدید امتحان دروسی که دانشجو در آنها قبول شده نمی باشد.

ماده ۹- هر گاه دانشجوئی فقط در یک درس مردود شود میتواند بکلاس بالا ارتقاء یابد و تا وقتی که در امتحان آن یک ماده پذیرفته نشده حق شرکت در امتحان کلاس بالاتر را نخواهد داشت.

تبصره- دفتر دانشکده موظف است تا قبل از پایان اردیبهشت هر سال ترتیب امتحان تکماده را داده و قبل از شروع امتحانات نتیجه را بدانشجو ابلاغ نماید.

ماده ۱۰- ترتیب گذراندن امتحان تکماده‌ای اینست که قبل از اردیبهشت هر سال دانشکده از کلیه دانشجویان تکماده‌ای امتحان بعمل بیاورد اگر دانشجوئی در

این امتحان قبول شد حق شرکت در امتحان سال بالا را خواهد داشت و گرنه در شهریور آنسال همان تکماده را قبل از دروس کلاس بالا امتحان میدهد و پذیرفته

شدن او در امتحان کلاس بالا موکول پذیرفته شدن در امتحان تکماده خواهد بود

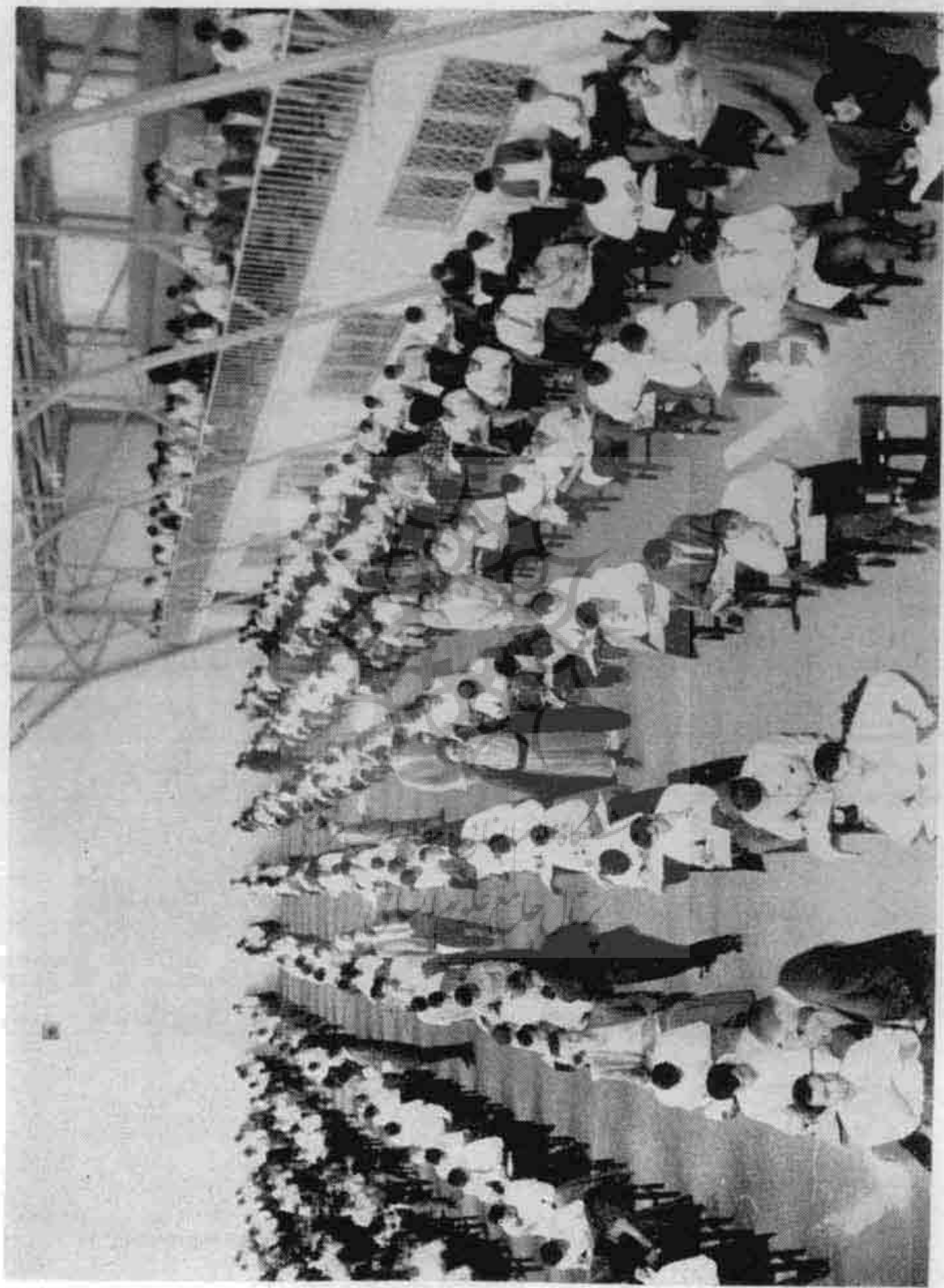
ماده ۱۱- مسئول اداره جلسات امتحان هر درس استاد همان درس است لیکن دانشکده میتواند برای کمک در اداره جلسات کتبی علاوه بر استاد مسئول از یک یا

چندتن از معلمان دانشکده برای همکاری دعوت نماید و در صورت لزوم از کارمندان دفتر نیز برای مراقبت جلسه استفاده خواهد کرد.

ماده ۱۲- پس از خاتمه امتحانات نتیجه برای رسیدگی و اخذ تصمیم نهائی در جلسه هیئت ممتحنه مطرح، پس از رسیدگی اعلام خواهد شد. افشاء نمرات قبل

از رسیدگی نهائی هیئت ممتحنه و همچنین تغییر و تجدیدنظر در نمره‌های امتحانیه پس از رسیدگی هیئت ممتحنه ممنوع است.

گوشه‌ای از سالن امتحانات ورودی دانشکده در شهریور ۱۳۴۰

توقف در کلاسها

ماده ۱۳ مدت توقف هر دانشجو در هر کلاس دو سال است در سال سوم در صورت تصویب شورای دانشکده میتواند ادامه دهد و در سال چهارم تصویب شورای دانشگاه نیز لازم است.

تبصره - توقف در کلاس شامل ترک تحصیل نخواهد بود ولی هر گاه مجموع سالهای توقف و ترک تحصیل دانشجو در یک کلاس بیش از چهار سال شود پذیرفتن مجدد او در کلاس موکول برای شورای دانشکده خواهد بود. در هر حال هر گاه در برنامه تحصیلات یا شرایط ورودی دانشکده تغییراتی حاصل شده باشد دانشجو مکلف است وضع خود را با شرایط جدید منطبق سازد.

مقاله

ماده ۱۴ - هر دانشجو موظف است در دو ماهه اول سال سوم موضوعی را برای تحقیق با موافقت یکی از استادان انتخاب و در زیر نظر آن استاد مقاله‌ای درباره آن بنویسد و بدانشکده تسلیم نماید.

ماده ۱۵ - موضوع مقاله نباید قبل از سه سال از طرف دانشجویان دانشکده معقول و منقول انتخاب شده باشد.

ماده ۱۶ - استاد راهنما بمقاله دانشجو نمره می‌دهد و این نمره یکی از نمره‌های درسی خواهد بود.

ماده ۱۷ - معرفی دانشجو برای دریافت لیسانس موکول بقبولی نمره مقاله او میباشد.

کمیسیون دائمی

ماده ۱۸ - کمیسیون دائمی از دونفر آقایان معلمان دانشکده با حضور رئیس یا معاون دانشکده تشکیل میگردد و در صورت لزوم رئیس دفتر دانشکده نیز در جلسه شرکت خواهد کرد.

- تبصره - دو نفر عضو کمیسیون در جلسه شوری انتخاب میشوند.
- ماده ۹ - اموری را که کمیسیون دائمی رسیدگی مینماید بشرح ذیل است
- الف - رسیدگی با موری که بعد از خاتمه امتحانات پیش میآید از قبیل تشخیص اوراق تقلبی ، اوراق بی نام و موارد مشابه .
- ب - تشخیص دانشجویانیکه حق استفاده از کمک هزینه دارند .
- ج - اموری که اداره دانشکده محتاج بمشورت کمیسیون بداند .
- تصمیمات کمیسیون دائمی بلا فاصله اجرا میشود و در اولین جلسه شوری گزارش خواهد شد در صورتیکه مخالف نبود اجرا و در غیر اینصورت برای گذاشته میشود .

تقلب

- ماده ۲۰ - در هر جلسه از جلسات امتحان هر درسی هر نوع استفاده از کتاب و یا یادداشت و نظائر آنها یا استمداد شفاهی از هم شاگردان بتشخیص استاد، باعث مردود شدن در امتحان خواهد بود .
- ماده ۲۱ - استاد و مراقبین جلسه بمحض دیدن موارد تقلب ورقه امتحان دانشجو را اخذ و یا پاره کردن آن میکنند که بعداً کمیسیون دائمی آنرا رسیدگی خواهد کرد .
- ماده ۲۲ - انتقال از یک شعبه به شعبه دیگر دانشکده با تساوی شرایط فقط در سه ماه سال اول ممکن است* .

دوم

تأسیس دوره دکتری

تأسیس دوره دکتری که در اساسنامه دانشکده پیش بینی شده و پیوسته هدف

* توضیح - مقررات فوق شامل دانشجویان سال سوم می باشد و در باره دانشجویان سالهای اول و دوم مقررات جدید دانشگاه اجراء می شود .

عالی دانشکده بود، بعلت آماده نبودن وسایل، تأسیس آن تا سال ۱۳۳۴ بتأخیر افتاد ولی در این سال پس از تصویب شورای دانشکده و شورای دانشگاه بمرحله عمل در آمد و برنامه و آئین نامه آن در جلسات متعدد شوری و کمیسیونهایی که بهمین منظور تشکیل میشد طرح و بتصویب رسید و پس از تعیین استادان هر رشته در روز شنبه ۳۴/۷/۲۹ کلاسهای اول دوره دکتری در دورشته منقول و معقول با ۴۸ نفر دانشجو آغاز بکار نمود.

این دوره که درابتداء شامل دو رشته منقول و معقول بود اکنون مانند دوره لیسانس دارای چهار رشته معقول، منقول، ادبیات عرب و فرهنگ اسلامی میباشد. طبق آئین نامه کسانی میتوانند موفق بادامه تحصیل در این دوره گردند که علاوه برداشتن دانشنامه لیسانس دانشکده الهیات و معارف اسلامی در رشته های مربوطه و دارا بودن حداقل معدل (۱۲) در سال آخر دوره لیسانس، از عهده امتحانات ورودی هم که شامل مواد ذیل میباشد برآیند.

فقه - عربی - زبان خارجه برای رشته منقول

فلسفه - عربی - زبان خارجه برای رشته معقول

تاریخ تمدن - عربی - زبان خارجه برای رشته فرهنگ اسلامی

شرح حال یکی از بزرگان علم و ادب عرب - عربی - زبان خارجه برای رشته

ادبیات عرب

معدل امتحان ورودی هم نباید کمتر از چهارده باشد.

از سال ۱۳۳۴ تا کنون ۱۴ نفر از دورشته معقول و منقول از عهده امتحانات سه ساله دوره دکتری برآمده و از این عده ۲۲ نفر در رشته منقول و ۱۸ نفر در رشته معقول با گذراندن رساله مفتخر بدریافت عنوان دکتری گردیده اند.

برای دریافت عنوان دکتری دانشجو باید علاوه بر اتمام دوره سه ساله دکتری رساله یی نیز بنویسد که از نظر اهمیت آن، عین آئین نامه مربوطه در این جا نقل می شود

آئین نامه رساله دکتری علوم معقول و منقول

ماده اول - دانشجوی دوره دکتری علوم معقول و منقول باید برای نیل بدرجه دکتری رساله (پایان نامه‌ای) بنویسد.

ماده دوم - دانشجوی دوره دکتری میتواند پس از ورود بسال سوم دوره - دکتری علوم معقول و منقول در یکی از رشته‌های اصلی تحصیلی خود موضوعی را که بتصویب یکی از استادان مربوط بان رشته رسیده باشد برای پایان نامه دکتری انتخاب و بهیات نظارت دکتری رشته مربوط (معقول یا منقول*) پیشنهاد نماید. پس از تصویب موضوع پایان نامه از طرف هیات نظارت، مراتب از طرف رئیس دانشکده کتباً بدانشجو ابلاغ خواهد شد.

ماده سوم - حداقل مدت بیان تاریخی که موضوع پایان نامه بدانشجو ابلاغ میشود و تاریخی که بدانشجو پایان نامه را تقدیم مینماید یکسال است.

ماده چهارم - دفتر دانشکده در صورتی پایان نامه دکتری را می پذیرد که دانشجو از عهده جمیع امتحانات سواد بر نامه بخوبی برآمده باشد.

ماده پنجم - راهنمایی دانشجو در تمام مدت تهیه رساله با استادی خواهد بود که موضوع پایان نامه با موافقت او انتخاب شده است. استاد میتواند در صورت لزوم بمسئولیت خود راهنمایی دانشجو را بعهده دانشیار خود محول کند.

ماده ششم - دانشجو باید پایان نامه خود را در هفت نسخه ماشین شده بقطعی که دانشکده معین خواهد کرد با تصریح مطالب منقول از دیگران در حدا اعتدال از حیث ایجاز و اطناب در متن پایان نامه، باذکر مأخذ و فهرست مطالب بدفتر دانشکده تسلیم کند.

ماده هفتم - پنج نسخه از پایان نامه از طرف دانشکده در اختیار هیات نظارت گذاشته میشود و هیات نظارت دوره دکتری پنج نفر از اعضاء خود را که یکی از آنها استاد راهنما خواهد بود با رعایت تناسب درس آنان با موضوع پایان نامه، با عنوان

* آئین نامه فوق قبل از تأسیس دوره دکتری فرهنگ اسلامی و ادبیات عرب تدوین شده است. این دو رشته هم مشمول این آئین نامه میباشد.

هیأت رسیدگی انتخاب میکند که پایان نامه را مطالعه کنند. هیأت رسیدگی نظر خود را در مدتی که بیش از دو ماه نخواهد بود در باب پایان نامه بر رئیس دانشکده اطلاع خواهد داد و در صورتیکه هیأت رسیدگی نظر موافق داشته باشد اجازه دفاع از پایان نامه از طرف رئیس دانشکده صادر خواهد شد و تاریخ جلسه دفاع کتباً به داوطلب ابلاغ و در دانشکده اعلان خواهد شد. در صورتیکه هیأت رسیدگی پایان نامه را نپذیرفته باشد فقط یکبار بدانشجو فرصت داده میشود که پایان نامه را تکمیل یا اصلاح یا تجدید کند و لا اقل شش ماه بعد آنرا برای تصویب تقدیم نماید در صورتیکه پایان نامه در مرتبه دوم رد شود دیگر اجازه مجدد بدانشجو داده نخواهد شد.

ماده هشتم - تا مدت هشت سال موضوعی را که دانشجو انتخاب کرده است برای او محفوظ می ماند.

ماده نهم - جلسه دفاع از پایان نامه دکتری از اول آذرماه تا آخر فروردین تشکیل میشود و تشکیل جلسه دفاع از پایان نامه دکتری لا اقل باید یکسال پس از تاریخ آخرین امتحان دانشجو باشد.

ماده دهم - ریاست جلسه دفاع با استاد راهنماست.

ماده یازدهم - جلسه رسیدگی پایان نامه دکتری علنی خواهد بود.

ماده دوازدهم - در آغاز جلسه دفاع دانشجو باید با اجازه رئیس جلسه جهات اختیار موضوع پایان نامه و روش و نتایج و تازگی تحقیقات را که بعمل آورده بیان کند پس از آن بسئالات و انتقادات هیأت رسیدگی پاسخ دهد و از مطالب نوشته خود بطریق علمی دفاع نماید. هرگاه داوطلبی در جلسه دفاع نتواند توفیق حاصل کند فقط یکبار باو فرصت داده میشود که خود را برای دفاع آماده سازد و در صورت عدم توفیق دیگر جلسه دفاع تجدید نخواهد شد.

ماده سیزدهم - بلافاصله پس از ختم دفاع پایان نامه دکتری هیأت رسیدگی برای مشورت جلسه خصوصی تشکیل میدهد و درباره رد یا قبول رساله و درجه آن

بدون ذکر هیچگونه توضیح یا علت، رأی مخفی صادر میکند و این رأی بوسیله رئیس در جلسه علنی قرائت و اعلام میشود. سپس هیأت رسیدگی صورت مجلسی تنظیم و امضاء مینماید و آن را در صورتیکه دانشجو پذیرفته شده باشد بضمیمه دو نسخه از پایان نامه بدفتر دانشکده تسلیم میکند این صورت مجلس و یک نسخه از پایان نامه در بایگانی مخصوص دکتری دانشکده ضبط میگردد و نسخه دیگر پایان نامه برای استفاده عمومی بکتابخانه دانشکده داده میشود.

ماده چهاردهم - دانشجو باید پایان نامه خود را پس از تصویب در جلسه دفاع بچاپ برساند و پنجاه نسخه آنرا بدانشکده برای توزیع بکتابخانه ها تسلیم نماید و در غیر اینصورت دانشنامه او صادر نخواهد شد.

در صفحه اول هر رساله باید نام رئیس و امضاء هیأت رسیدگی و همچنین این عبارت قید گردد (دانشکده علوم معقول و منقول مسئول عقائدی که نویسنده در این رساله اظهار کرده است نیست).

ماده پانزدهم - درجه پایان نامه دوره دکتری باقید «پذیرفته» یا «خوب» یا «بسیار خوب» خواهد بود.

ماده شانزدهم - بقارغ التحصیلان دوره دکتری دانشکده علوم معقول و منقول که امتحانات لازم دوره دکتری را داده ولی پایان نامه خود را نگذرانیده باشند در صورتیکه بخواهند ممکن است درجه علمی فوق لیسانس داده شود.

***

رسالاتی که طبق آئین نامه مذکور تاکنون از طرف دانشجویان تقدیم و مورد تصویب هیأت رسیدگی قرار گرفته است بقرار ذیل است:

رشته معقول

مقولات و آراء مربوط بان بتوسط آقای محمد ابراهیم آیتی براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه.

استقصاء آراء دانشمندان قدیم و جدید درباره حقیقت علم و استیفاء جهات و

- مباحث مرتبط بان بتوسط آقای عبدالحسن مشکوة الدینی براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه.
- آیات عقود و ایقاعات بتوسط آقای ابوالقاسم گرجی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه
- روانشناسی اجتماعی (فرد و اجتماع) بتوسط آقای سید محمود حیدریان براهنمائی آقای دکتر جلالی استاد دانشگاه.
- ابوالحسن عامری (شخصیت و آراء) بتوسط آقای شریف رحمانی براهنمائی آقای دکتر صدیقی استاد دانشگاه.
- انتقاد از منطق ارسطو از نظر دانشمندان بتوسط آقای علیرضا فیض براهنمائی آقای مدرس رضوی استاد دانشگاه
- فرد و اجتماع از نظر قرآن بتوسط آقای حسین خراسانی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه
- شرح تفسیر ابوالفتوح بتوسط آقای عبدالواعم شجاعی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه.
- بحث و تحقیق پیرامون آیات نیکه درباره انبیا المؤمنین (ع) نازل شده است بتوسط آقای ابوالفضل داورپناه براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه.
- استخراج لغات و اصطلاحات فلسفی شفاء و اسفار و ترجمه و توضیح آنها بتوسط آقای سید جعفر سجادی براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه
- حرکت و استیفاء اقسام آن و استقصاء آراء موجوده در آن باره بتوسط آقای حسن ملکشاهی براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه.
- معرفی فارابی و مجموعه رسائل وی بتوسط آقای ابوالقاسم هاشمی براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه.
- عصمت انبیاء و ائمه اطهار از نظر قرآن بتوسط آقای جواد مناقبی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

مبدأ و معاد از نظر قرآن بتوسط آقای غلامحسین ریاحی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

قرآن و رهبری تمایلات انسان بتوسط آقای سیدجمال موسوی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

تداوی روحی از نظر قدما و روانشناسان معاصر بتوسط آقای سیدهاشم گلستانی براهنمائی آقای دکتر جلالی استاد دانشگاه

حکمت الهی و نهج البلاغه بتوسط آقای محمد مفتاح براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

فلسفه اعجاز بتوسط آقای محمدحسین بیگدلی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

رشته منقول

ناسخ و منسوخ بتوسط آقای محمدجعفر اسلامی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه .
بحث مستوفی در عقول و تعصیب بتوسط آقای عبدالرحیم نجات براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

ستارگان از نظر قرآن بتوسط آقای محمدصادقی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه
بحث در استصحاب بطور کلی توسط آقای محمدحسن سه چهاری براهنمائی آقای عبده استاد دانشگاه

ترجمه منتخب الدین رازی و تصحیح فهرست معروف او بتوسط آقای میرجلال محدث براهنمائی آقای مدرس رضوی استاد دانشگاه

احکام نکاح در قرآن بتوسط آقای منوچهر حقیقی براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه .

احکام اراضی بتوسط آقای هادی طبیب زاده براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه .
اصل مالکیت و آثار آن بتوسط آقای احمد برادر براهنمائی آقای شهابی استاد دانشگاه .
عقاید و رسوم جاهلیت و اعراب و مبارزه اسلام با آن توسط آقای یحیی نصیری براهنمائی

آقای مشکوة استاد دانشگاه .

مفردات قرآن بتوسط آقای کاظم معزی براهنمائی آقای مدرس رضوی استاد دانشگاه

مبنای مجازات از نظر فقهی و فلسفی بتوسط امین دیزجی براهنمائی آقای مدرس

رضوی استاد دانشگاه

تحقیق در علم اجمالی بتوسط آقای محمدعلی مهذب براهنمائی آقای شهابی

استاد دانشگاه

تفسیر وادوار آن تا قرن پنجم بتوسط آقای عبدالخلیل رفاهی براهنمائی آقای

مشکوة استاد دانشگاه

نهضت شعوبیه در ایران بتوسط آقای عباس شهابی براهنمائی آقای تقی زاده استاد

دانشگاه

استقصاء نظرهای فقهی، فلسفی و اجتماعی درباره روزه بتوسط آقای احسان الله

استخری براهنمائی آقای سبزواری استاد دانشگاه

روابط نهج البلاغه با قرآن بتوسط آقای سیدجواد مصطفوی براهنمائی آقای مشکوة

استاد دانشگاه

قاعده ید و بیان موارد استفاده فقهاء از آن بتوسط آقای جواد حجت براهنمائی

آقای مشکوة استاد دانشگاه

حقوق مدنی زوجین در زمان زناشوئی دائم از نظر قرآن بتوسط آقای محمد باقر

محقق براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

مالکیت و تحدید آن در اسلام بتوسط آقای سید حسن مرتضوی براهنمائی

آقای مشکوة استاد دانشگاه

اقلیت یهودی و عیسوی در ایران بتوسط آقای محمدعلی تاج پور براهنمائی آقای

دکتر شادمان استاد دانشگاه

اصول اقتصادی اسلام از نظر قرآن و حدیث بتوسط آقای سید حسین فرهودی

براهنمائی آقای مشکوة استاد دانشگاه

نظریات راجع بطلاق بتوسط آقای غلامعلی رزاقی براهنمائی آقای عبده استاد دانشگاه

روابط اسلام با اقلیتهای مذهبی بتوسط آقای اسعد شیخ الاسلام براهنمائی آقای

مشکوة استاد دانشگاه

سوم

افتتاح مجدد مؤسسهٔ وعظ و تبلیغ اسلامی

دانشکدهٔ الهیات و معارف اسلامی علاوه بر شعب چهارگانه خود برای تربیت وعاظ و مبلغین و بالا بردن سطح معلومات آنان دارای یک بخش ضمیمه است بنام (مؤسسهٔ وعظ و تبلیغ اسلامی)

این مؤسسه ابتدا بنام مؤسسهٔ وعظ و خطابه خوانده میشد و برطبق فرمان اعلیحضرت فقید و بتصویب پانزدهمین شورای دانشگاه تهران مورخ سی مرداد ۱۳۱۴ ضمیمهٔ دانشکدهٔ الهیات گردید و در سال ۱۳۱۵ شروع بکار نمود.

برابر مادهٔ سوم آئین نامهٔ تحصیلی مؤسسه تصویب ۳۰ خرداد ۱۳۱۴ شورای دانشگاه تهران، موادی که در مؤسسه تدریس میشد عبارت بود از:

- ۱- علوم ادبی (شامل صرف، نحو، قرأت و حفظ منتخبات از آیات قرآن و خطب و اشعار فصحاء فارسی زبان)
- ۲- معرفهٔ النفس بطور اجمال و بزبان ساده
- ۳- اخلاق
- ۴- تاریخ ملل و نحل
- ۵- تفسیر
- ۶- تاریخ ایران
- ۷- علم الحدیث

۸- تعلیم اصول نطق و خطابه

۹- مختصری از فیزیک و شیمی و تاریخ طبیعی و هیئت

۱۰- حفظ الصحه

اغلب وعاظ مرکز و ولایات در این مؤسسه بتحصیل می پرداختند و دروس مؤسسه هم بطبع میرسید و در تهران و ولایات و حتی در خارج ایران منتشر میگردد و چون بر مواد مختلف از علوم قدیم و جدید مشتمل بود در حقیقت مجموعه آن دروس بدائرة المعارفی شباهت داشت. در هر ماه دوباره دانشکده جلسه سخنرانی تشکیل میداد و علماء درجه اول در آن جلسات بایراد خطابه می پرداختند و آن خطابه ها را دانشکده جزء سلسله انتشارات خود بطبع میرسانید.

در سال ۱۳۱۸ با تعطیل دانشکده معقول و منقول مؤسسه وعظ و خطابه هم تعطیل شد و در سال ۱۳۲۵ پس از تشکیل مجدد دانشکده در دویمت و هفتاد و هفتمین جلسه شورای دانشگاه اسانامه جدیدی برای مؤسسه بتصویب رسید و اسم آن هم بنام مؤسسه وعظ و تبلیغ اسلامی تغییر یافت ولی بعلت فراهم نبودن وسائل، اسانامه مذکور مدتی بلا اجرا ماند تا اینکه در نود و هشتمین جلسه شورای دانشکده مورخ ۳۳/۱۲/۱۰ موضوع اجرای آن مطرح و تصویب گردید و امتحان ورودی آن از تاریخ بیست مهرماه تا دوم آبان ماه ۱۳۳۴ بعمل آمد و از اول آذرماه همان سال رسماً افتتاح و کلاسهای آن دایر شد.

اسانامه مؤسسه وعظ و تبلیغ اسلامی مصوب ۱۸ دیماه ۱۳۲۵ از این قرار است:

۱- بجهت تهیه و تربیت وعاظ و مبلغین مؤسسه ای بنام (مؤسسه وعظ و تبلیغ

اسلامی) منضم بدانشکده علوم معقول و منقول تأسیس میگردد.

۲- این مؤسسه دارای دوره تحصیلی خواهد بود از اینقرار:

الف - رشته وعظ

ب - رشته تبلیغ

۳- شرایط ورود برشته و عطف عبارت است از:

الف - تقوی و حسن اخلاق

ب - داشتن لا اقل ۱۸ سال

ج - امتحان از مواد ذیل

زبان و ادبیات فارسی ، زبان و ادبیات عرب ، فقه ، منطق و فلسفه ، تاریخ و

جغرافیای ممالک اسلامی ، کلام .

علاوه بر امتحان مقرر داوطلب باید شرایط اصلی و عطف را از قبیل حسن بیان و

جوهرت اداء دارا باشد .

تبصره - کسانی که گواهینامه فراغ تحصیل از مؤسسه و عطف و خطابه سابق در

دست دارند از امتحان معافند .

۴- داوطلب مکلف است در مدتی که از طرف معلمین معین میشود بوسیله ایراد

خطابه استعداد طبیعی خود را بظهور رساند . از طرف دانشکده چندتن از معلمین

به جهت حضور در این مجالس تعیین میشوند تا بدوطلب نمره دهند . نمره هائی که

در این مجالس داده میشود جزو نمره های مواد امتحان ورودی محسوب خواهد

گردید .

۵- موادیکه در این رشته خوانده میشود عبارتست از :

حکمت (طبیعیات و الهیات) جدید و قدیم ، تاریخ فلسفه در شرق و غرب ،

مئل و نحل باختصار ، یکدوره تفسیر قرآن ، متون احادیث و توجه بجنبه اقتصادی و

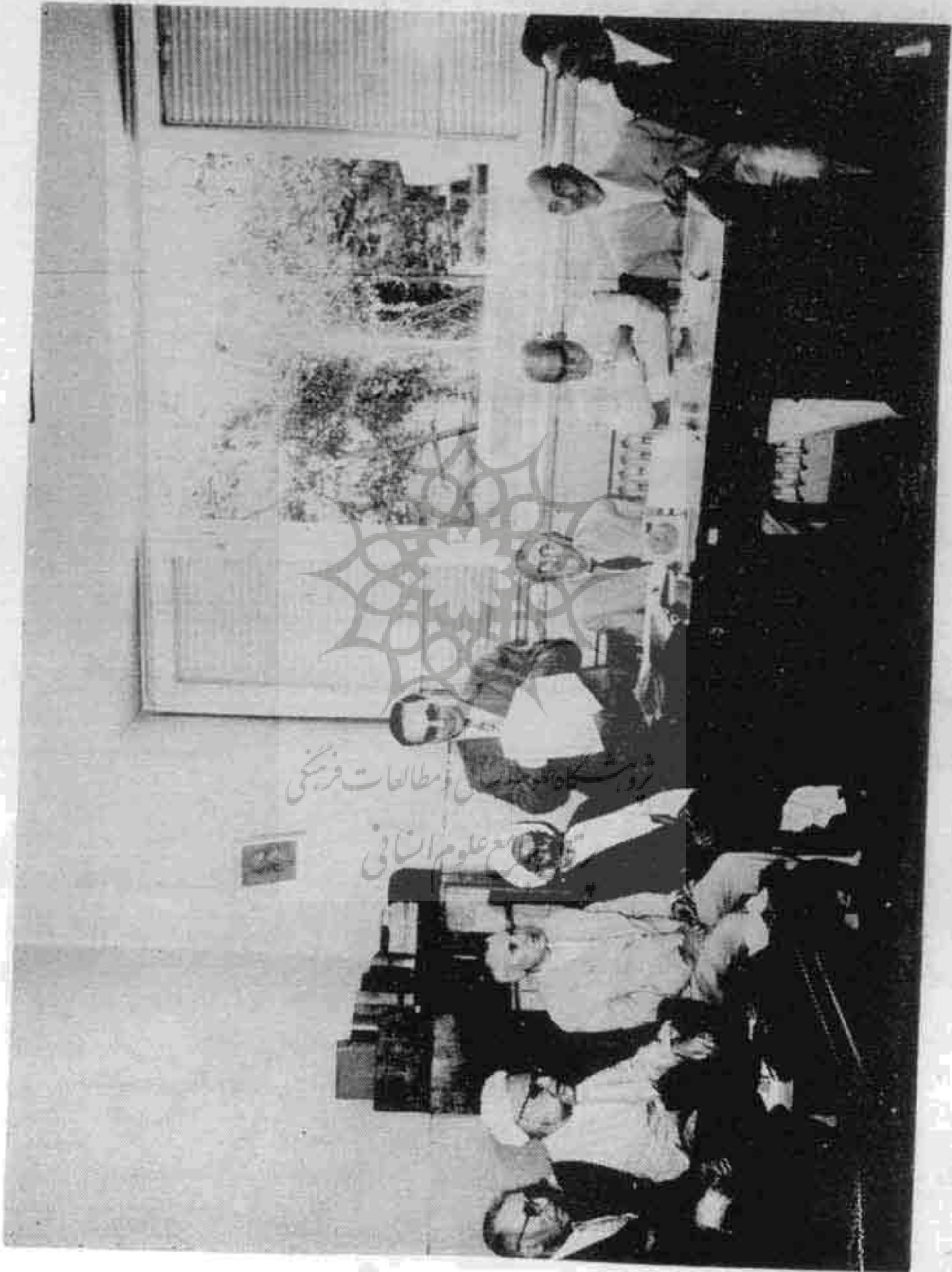
اجتماعی و اخلاقی آنها با ذکر جهات صدور احادیث ، تاریخ اسلام و شرح حال

بزرگان اسلام با اشاره بوضع حاضر ممالک اسلامی ، علم النفس ، اصول فن خطابه و

تاریخ آن و مشاهیر خطباء و نمونه های از خطب آنها ، علم الاجتماع ، علم اخلاق و

کلیات علم حقوق .

گوشه‌ای از جلسه شورای عمومی دانشکده در خرداد ۱۳۳۶ از راست به چپ :
 آقای مشکوة ، مرحوم صیلاشراف ، جناب آقای تقی زاده ، جناب آقای فروزانفر ، آقای دکتر گلشن

موسسه تحقیقات و مطالعات فرهنگی
 مرکز علوم انسانی

۶- در ظرف هر ماه مجالس وعظ با حضور هیئتی مرکب از معلمین تشکیل خواهد یافت و محصلین در اطراف موضوعاتی که از طرف معلمین طرح گردیده سخن خواهند گفت و هیئت معلمین حاضر در جلسه محاسن و نقائص آنها را بدوطلب گوشزد خواهند نمود.

آئین نامه این مجالس پس از تصویب شورای دانشکده بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

۷- شرط ورود برشته تبلیغ عبارتست از:

الف - داشتن گواهینامه دبیرستان معقول و منقول.

ب - تقوی و حسن اخلاق

ج - داشتن لااقل ۱۸ سال.

تا موقعیکه فارغ التحصیل دبیرستان معقول و منقول موجود نباشد بکسانیکه گواهینامه پنج ساله متوسطه در دست دارند اجازه ورود بدین رشته داده میشود مشروط بدانکه مواد ذیل را امتحان دهند.

فقه . زبان و ادبیات عربی . کلام . منطق و فلسفه

تبصره - کسانی از اهل فضل که داوطلب ورود برشته تبلیغ باشند میتوانند

بدین رشته وارد شوند در صورتیکه مواد امتحانی رشته وعظ را باضافه یک زبان خارجی امتحان دهند .

۸- علاوه بر شرایط مقرر در بند (۷) داوطلب باید دارای حسن تقریر و مستعد

برای مناظره تشخیص داده شود.

۹- موادیکه در رشته تبلیغ خوانده میشود بقراز ذیل است:

تاریخ ادیان و شناسائی اصول و تشکیلات آنها، علم کلام و تاریخ مجادلات

و مبارزات مذاهب با اسلام در قرون گذشته و عهد حاضر، فن مناظره و آداب بحث، منطق و حکمت (طبیعیات - الهیات) قدیم و جدید، علم الاجتماع، تاریخ اسلام و شرح حال بزرگان اسلام با اشاره بوضع حاضر ممالک اسلامی، علم النفس، تاریخ فلسفه و کلام، کلیات حقوق، یکدوره تفسیر قرآن با توجه مخصوص بمسئله قرآن در اصول معتقدات و اخلاقیات، متون احادیث با ذکر جهات صدور، یکی از زبانهای مهم خارجی و یک زبان از زبانهای شرقی بعلاوه عربی.

تبصره - هر محصل میتواند پس از دو سال تحصیل مطالعات خود را یکی از مذاهب اختصاص دهد و در این صورت مؤسسه یکی از معلمین را بجهت راهنمایی وی تعیین خواهد نمود.

۱- مجالس بحث و نظر بجهت تمرین تبلیغ تحت نظر و مراقبت هیئتی از معلمین مرتباً بر طبق آئین نامه مخصوص تشکیل خواهد یافت.

۱۱- دوره تحصیل در هر یک از این دو رشته سه سال است و پس از گذراندن امتحانات مقرر بکسانیکه از عهده امتحان برآمده باشند اجازه وعظ و تبلیغ اعطاء خواهد گردید.

۱۲- مقررات مربوط بامتحانات و طرز تقسیم دروس بر سالهای تحصیلی از طرف شورای دانشکده وضع خواهد گردید.

***

تا کنون ۱۹۴۱ دانشجو دوره سه ساله این مؤسسه را گذرانده و در امتحانات آن موفقیت حاصل کرده اند برنامه تحصیلی این مؤسسه مورد توجه و مبالغین و آموزگاران و دبیرانیکه در دبستانها و دبیرستانهای کشور بتدریس درس قرآن و تعلیمات دینی اشتغال دارند واقع شده و هر سال از اینگونه داوطلبان عده ای با امتحان ورودی جهت تحصیل در این مؤسسه انتخاب می شوند.

چهارم

۱- ایجاد کرسی فقه شافعی و حنفی

در سال ۱۳۲۹ جهت تحکیم روابط مذاهب جعفری، شافعی و حنفی، دانشکده هیات و معارف اسلامی با تصویب شورای دانشگاه در صدد ایجاد کرسیهای فقه شافعی و حنفی در رشته منقول دانشکده بر آمد. کلاسهای مربوط بفقہ شافعی از همان سال و کلاسهای فقه حنفی از سال ۱۳۳۵ شروع بکار نمود. تأسیس این دو کرسی همچنانکه مورد نظر بود در حسن تفاهم بین ایران و کشورهای اسلامی بسیار مؤثر و موجب جلب توجه مسلمین حنفی و شافعی مذهب در اقطار عالم اسلامی گردید بطوریکه تلگرافها و نامه های بسیاری مبنی بر تشکر از عنایات و توجه ذات مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاهی نسبت باین موضوع بحضور شاهانه مخابره و تقدیم شد. ایجاد این دو کرسی علاوه بر آنکه در دانشگاه های اسلامی تسهیلاتی را برای دانشجویان ایرانی فراهم نمود موجب شد که جامع الازهر مصر هم بتأسیس کرسی فقه جعفری اقدام نماید.

۲- تأسیس گروه های آموزشی دانشکده هیات و معارف اسلامی

از سال ۱۳۴۲ بموجب ماده ۱۶ لایحه قانونی استخدام هیات آموزشی دانشگاه و بمنظور مرکزیت دادن دروس مشابه، در دانشکده هیات و معارف اسلامی هم، مانند سایر دانشکده های دانشگاه تهران، گروه های آموزشی ذیل تأسیس شد

- ۱- گروه ادیان و مذاهب بریاست آقای دکتر علی اکبر مجیدی فیاض
- ۲- « زبان و ادبیات عرب » سید محمد باقر سبزواری
- ۳- « عرفان و سیران در ادبیات فارسی » بدیع الزمان فروزانفر
- ۴- « علوم قرآن و حدیث » سید محمد مشکوة

۵- گروه فرهنگ و تمدن اسلامی بریاست آقای دکتر سیدفخرالدین شادمان

۶- « فقه و اصول » « محمود شهبانی »

۷- « فلسفه و حکمت اسلامی » « حسینعلی راشد »

پس از تشکیل گروههای فوق کلیه اعضای هیأت آموزشی دانشکده مرکب از آقایان استادان، دانشیاران، دبیران و معلمان درسهای مشابه که اسامی آنان بترتیب حروف تهجی در ذیل آمده است در گروه مربوط بخود بانجام وظیفه ادامه میدهند

استادان

آقای الهی قمشدهای محی الدین مهدی

« تقی زاده سیدحسن (استاد ممتاز دانشگاه)

« دکتر حمیدی مهدی

« راشد حسینعلی

« دکتر زرین کوب عبدالحسین

« سبزواری سید محمدباقر

« دکتر شادمان سیدفخرالدین

« شیخ الاسلام حاج سیدمحمد

« فروزانفر بدیع الزمان

« دکتر فیاض علی اکبر

« دکتر گلشن ابراهیمی عبدالحمید

« دکتر گونیلی حسین

« دکتر محمدی محمد

« مدرس رضوی محمدتقی (۱)

« مینوی مجتبی

« دکتر ناظرزاده کرمانی احمد

(۱) اخیراً بافتخار بازنشستگی نائل شده است

دانشیاران

آقای دکتر اجتهادی

ابوالقاسم

« احراری

احمد

« تقوی شیرازی

ضیاءالدین

« حائری

مهدی

« مصلح

جواد

« مهتدی

عبدالرحمن

« دکتر یزدگردی

امیرحسین

استادیاران

آقای دکتر ملکشاهی

حسن

« « مهذب

علی

« « نصیری نوری

یحیی

دبیران

آقای آل آقا

حکمت

« دکتر حیدریان

محمود

« « خراسانی

حسین

« « زمانی

عباس

« « ستوده

منوچهر

« فرزانه

کاظم

« فکری

محمد (دبیر ورزش)

« دکتر گرجی

ابوالقاسم

« « محدث

میرجلال

« « نجات

عبدالرحیم

« نوربخش

کمال الدین

« هروی

حسینعلی

معلمان

آقای امام

محمد کاظم

» حکیم

محمد علی

» شیرازی

سید مرتضی

» صفائی

احمد

» غفرانی

محمد

» دکتر فیض

علیرضا

» مطهری

مرتضی

» دکتر معزی

محمد کاظم

استادان ، دانشیاران ، دبیران و معلمان دانشکده ها و مؤسسات علمی دیگر
که با این دانشکده همکاری میکنند بترتیب حروف تهجی:

آقای دکتر آریان پور

امیر حسین

» ابن الدین

عبدالحسین

» بدیع الزمانی

عبد الحمید

» دکتر تفضلی

تقی

» » جلالی

پرتال جان مهدی نسانی

» دانش پژوه

محمد تقی

» شهابی

محمود

» دکتر شهابی

علی اکبر

» صالح

علی پاشا

» دکتر صدیقی

غلامحسین

» » ضیاء شیبانی

مجیر

» علامه وحیدی

محمد علی

» فارس

ابراهیم

» داکٹر فرید احمد

» » فرہودی حسین

» » کنی علی

» » کی نیا مہدی

» مشکوٰۃ سید محمد

» داکٹر مناقبی جواد

» » مہدوی دامغانی احمد

» » نجم آبادی محمود

» نشأت صادق

» ہاشمی محمد باقر

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پنجم

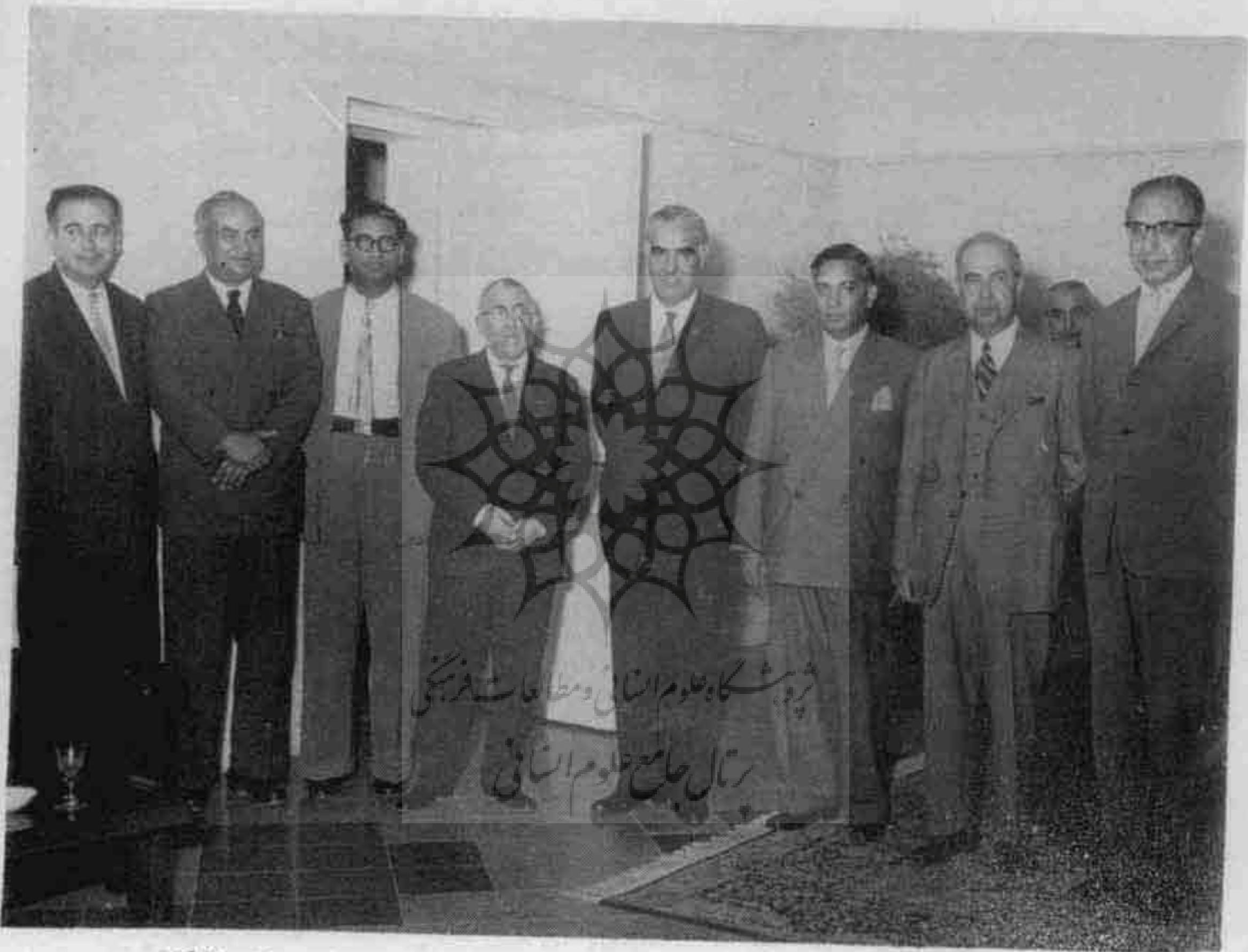
دعوت از استادان و دانشمندان خارجی جهت ایراد سخنرانی در دانشکده هیات و معارف اسلامی

دانشکده هیات و معارف اسلامی خوشوقت است که تا کنون موفق شده از عده ای از اساتید و دانشمندان خارجی بخصوص دانشمندان کشورهای اسلامی جهت ایراد سخنرانی و آشنائی با استادان دانشکده دعوت بعمل آورد و بدینوسیله دانشجویان را در جریان آخرین تحقیقات علمی دانشمندان قرار دهد.

دانشمندان کشورهای مختلف که از سال ۱۳۳۵ تا کنون بنا به دعوت دانشکده جهت ایراد سخنرانی بایران آمده اند عبارتند از:

اردن	آقای محمد امین شنیطی	قاضی القضاة و وزیر فرهنگ اردن هاشمی
افغانستان	آقای خلیل الله خلیلی	استاد دانشگاه افغانستان
»	آقای سرور گویا اعتمادی	مستشار وزارت فرهنگ افغانستان
پاکستان	» ذوالفقار علی	رئیس اجسن کالج لاهور
»	» دکتر محمد باقر	استاد دانشگاه لاهور
»	» پروفیسور فیروز الدین رازی	استاد دانشگاه لاهور
ترکیه	مرحوم حسن عالی یوکل	دانشمند و وزیر فرهنگ اسبق ترکیه
»	آقای پروفیسور فریدون نافذ اوزلقی	استاد دانشگاه آنکارا
سوریه	» سعید الافغانی	رئیس و استاد دانشکده ادبیات دمشق

از راست بچپ : آقای دکتر فرهاد ، جناب آقای حجازی ، پرفسور محمد باقر مہمان دانشکده
در سال ۱۳۳۹ از پاکستان ، جناب آقای دکتر اقبال ، جناب آقای فروزانفر ، پرفسور فیروز الدین
رازی و آقای ذوالفقار علیشاہ میہمانان دانشکده از پاکستان

رئیس و استاد کلیة الشریعة دمشق	آقای محمد مبارک	سوریه
استاد فارسی دانشگاه دمشق	« محمد رشید رضا	»
شخصیت علمی سوریه	« سامی الکیالی	»
استاد دانشگاه عراق	آقای دکتر مصطفی جواد	عراق
نویسنده مشهور عراق	« جعفر خلیلی	»
مدرس دانشکده ادبیات دمشق	آقای مارک برژه	فرانسه
استاد دانشگاه آمریکائی بیروت	آقای انیس الخوری المقدسی	لبنان
استاد و رئیس قسمت علوم عربی دانشگاه آمریکائی بیروت	« جبرائیل جبور	»
از دانشمندان سوریه مقیم لبنان	« دکتر صلاح الدین المنجد	»
رئیس دانشگاه رباط	« محمد الفاسی	مغرب

سخنرانی‌هایی که از طرف دانشمندان در موضوعات مختلف ایراد گردید برای دانشجویان بسیار مفید و مورد توجه اساتید دانشکده واقع گردید و ما اینک متن موجود دو سخنرانی، یکی سخنرانی آقای دکتر مصطفی جواد استاد دانشگاه بغداد تحت عنوان (اصفهان معقل الادب العربی فی ایران و نظام الدین اصفهانی) و دیگری سخنرانی آقای مارک برژه دانشمند فرانسوی و مدرس دانشکده ادبیات دمشق، تحت عنوان (ابو حیان التوحیدی ممثل من ممثلی علم الاخلاق فی القرن الرابع الهجری) رادر این شماره چاپ میکنیم. ضمناً متذکر میگردیم که متن کامل سخنرانیهای آقای انیس المقدسی بصورت کتابی مستقل جزو انتشارات دانشگاه تهران تحت شماره ٤٤٤ در سال ١٣٣٦ بچاپ رسیده است. این دانشمند عالی‌مقام در مقدمه‌ای که بر این کتاب نوشته از ایران و دانشکده الهیات چنین یاد میکند:

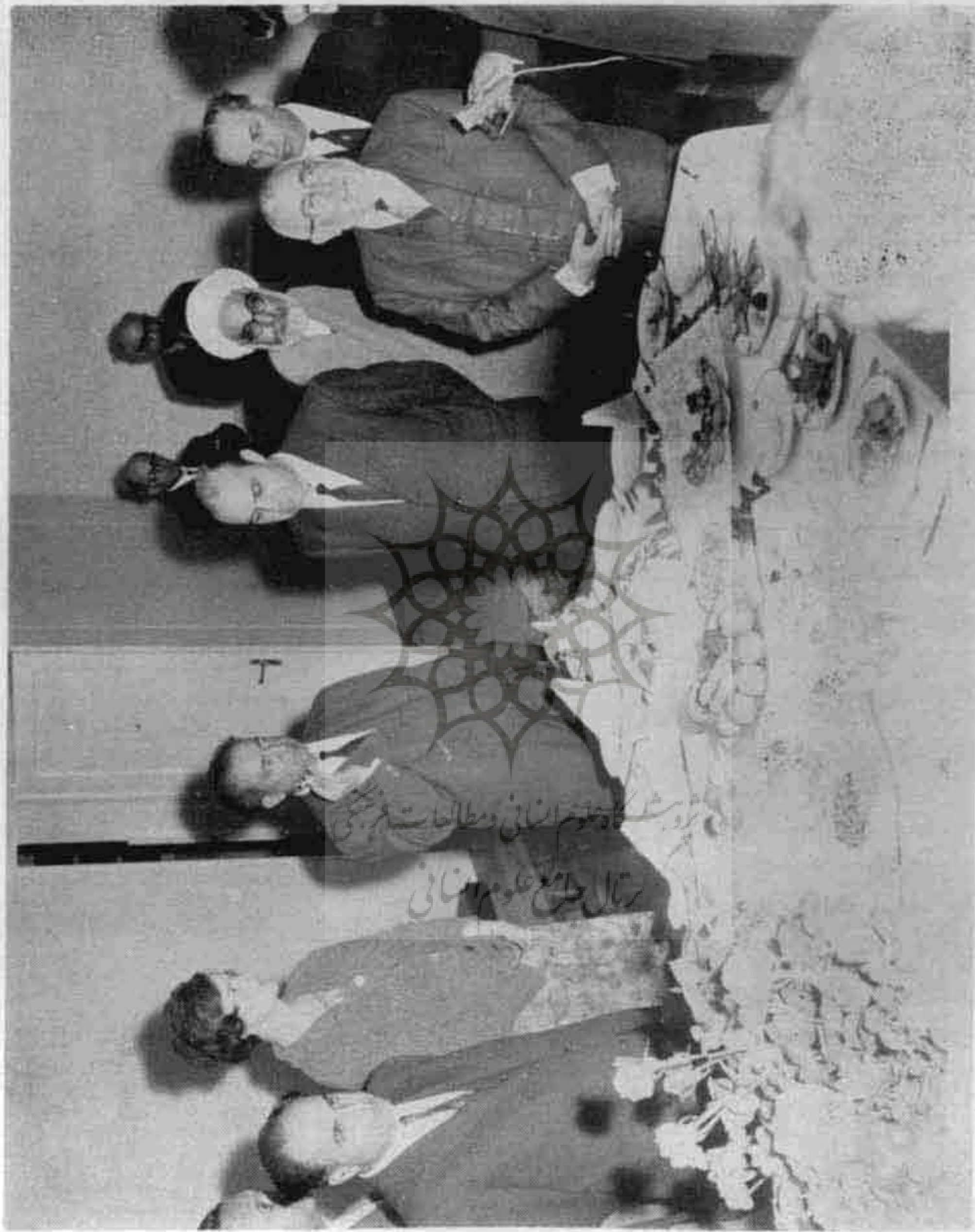
كنت دائماً اشعر بشوق الى زيارة ايران التي كان لعلمائها وادبائها الاقدمين يد كبرى فيما طرأ على حياة العرب الفكرية والاجتماعية من تطور و تقدم. فمن ايران

قام بعد الفتح الاسلام جملة صالحه من حملة العلوم الاسلاميه والعربيه وفي ايران نبغ عدد يذکر من اقطاب الفكر الذين ساعدوا على تكوين تاريخ العرب الادبي . ويكفي ان نشير هنا الى سيويه و ابي عبيدة و ابن السكيت والفراء والكسائي و ابن المقفع و عبدالحميد يحيى و حماد الرواية و الخوارزمي والقارابي و ابن سينا و الرازي والغزالي و البلخي و كثيرين سواهم من كبار المفكرين والادباء . والحق يقال انه اذا كان العرب قد فتحوا ايران قديما بجيوشهم و رسالتهم الدينيه فان ايران قد فتحت للعربيه آفاقا جديدة اذا مدت لها برجال تركوا في تاريخها آثار خالده لن يمحوها كرو الزمان .

اجل كنت دائما تواقا الى زيارة هذه البلاد التاريخيه العظيمة التي كانت حياتها حينما من الدهر ممتزجة بحياة العرب . و قد طالما شوقني اليها صديقي القديم الدكتور محمد محمدي استاذ الادب العربي في جامعة طهران . فلما و جهت الى ادارة الجامعة دعوتها الكريمة لازورها والقي بعض محاضرات على طلاب الادب العربي فيها قلت في نفسي انها لفرصة سانحة فلا غتتمها . وهكذا لبيت الدعوة شاكرا . واذا انا في طهران وسط بيئة علميه شديدة الاهتمام بالبحث حريصة على توثيق العرى بينها و بين البيئات العربيه و لقد لقيت من حضرة رئيس الجامعة المفضل الدكتور احمد فرهاد ومن اعوانه الكريم اخص بذكر الاستاذ العلامة بديع الزمان فروزانفر عميد كلية المعقول والمنقول ما جعل مهمتي الادبيه شائقة و مفيدة . و هذه الكلية هي معهد خاص في الجامعة للدراسات الاسلاميه . ففيها فرع لتدريس اللغة العربيه وآدابها و فرع لتدريس الحضارة الاسلاميه و فرعان آخران احد هما للفلسفة والثاني للفقہ الاسلامي . و يبلغ عدد الطلبة في جميع هذه الفروع نحو سبعمائة طالب من جميع انحاء الشرق الادنى . وينتهي الطالب منها برتبة ليسانس في الاداب او برتبة الدكتوراه . ولدولة رئيس الوزراء الدكتور منوچهر اقبال - و قد كان سابقاً رئيس الجامعة - عطف خاص على الجامعة و خصوصا على كلية المعقول و المنقول . وله كما لرئيس الجامعة الحالي يد كبرى في نموها وتقدمها .

از راست به چپ . ردیف جلو: جناب آقای قزوینفر ، آقای دکتر صلاح الدین المنجد دانشمند لبنانی و همسان دانشکده و رسال ۱۳۴۴ ، آقای مجتبی وینوری و آقای دکتر مشکور . ردیف عقب : آقای دکتر گلشن معاون دانشکده ، آقای ابن الدین ، جناب آقای دکتر شادمان و آقای علی پاشا صالح در مهمانی که از طرف دانشکده با افتخار آقای دکتر المنجد برپا شده بود

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
 سازمان اسناد و کتابخانه ملی
 کتابخانه ملی و اسناد ملی

في هذه الكلية و برعاية عميدها الكريم القيت خمس محاضرات حول النقد في
 الادب العربي فرأيت من اساتذتها و طلبتها رغبة شديدة في متابعة هذا البحث .
 ولعل هذه الرغبة هي التي دفعت ادارة الجامعة الى نشر هذه المحاضرات في شكل
 كتاب يطالعه المتادبون ، ولا ريب في ان ما تقوم به جامعة طهران من دعوة محاضرين
 من الخارج و نشر محاضراتهم هو عمل علمي ممتاز يذكركم بالثناء . واني از اعود
 بالذكرى الى الايام القليلة التي قضيتها هناك متمتعا بحسن ضيافتها اشعر بتقصيري
 عن مقابلة الفضل بمثله فاردد معذرا قول شاعرنا المتنبي .

لا خيل عندك تهديها و لامال . فليسعد النطق ان لم تسعد الحال

بيروت في ١٩ شباط (فبراير) ١٩٥٨

انيس المقدسي

في هذه الكلية و برعاية عميدها الكريم القيت خمس محاضرات حول النقد في
 الادب العربي فرأيت من اساتذتها و طلبتها رغبة شديدة في متابعة هذا البحث .
 ولعل هذه الرغبة هي التي دفعت ادارة الجامعة الى نشر هذه المحاضرات في شكل
 كتاب يطالعه المتادبون ، ولا ريب في ان ما تقوم به جامعة طهران من دعوة محاضرين
 من الخارج و نشر محاضراتهم هو عمل علمي ممتاز يذكركم بالثناء . واني از اعود
 بالذكرى الى الايام القليلة التي قضيتها هناك متمتعا بحسن ضيافتها اشعر بتقصيري
 عن مقابلة الفضل بمثله فاردد معذرا قول شاعرنا المتنبي .
 لا خيل عندك تهديها و لامال . فليسعد النطق ان لم تسعد الحال
 بيروت في ١٩ شباط (فبراير) ١٩٥٨
 انيس المقدسي